

MIROVINSKI FONDOVI U REPUBLICI HRVATSKOJ NA PRIMJERU REIFFEINSEN MIROVINSKIH FONDOVA

Rončević, Klara

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of
Sibenik / Veleučilište u Šibeniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:143:177656>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-27**

Repository / Repozitorij:

[VUS REPOSITORY - Repozitorij završnih radova
Veleučilišta u Šibeniku](#)

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
ODJEL MENADŽMENT
SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ
MENADŽMENT

Klara Rončević

MIROVINSKI FONDOVI U REPUBLICI HRVATSKOJ
NA PRIJERU RAIFFEISEN MIROVINSKIH FONDOVA

Završni rad

Šibenik, 2019.

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
ODJEL MENADŽMENT
SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ
MENADŽMENT

MIROVINSKI FONDOVI U REPUBLICI HRVATSKOJ
NA PRIMJERU RAIFFEISEN MIROVINSKIH
FONDOVA

Završni rad

Kolegij: Financijske institucije i tržišta

Mentor: Anita Grubišić, mag.oec.,v.pred.

Student/ica: Klara Rončević

Matični broj studenta: 1219047983

Šibenik, srpanj 2019.

**MIROVINSKI FONDOVI U REPUBLICI HRVATSKOJ NA PRIMJERU
RAIFFEISEN MIROVINSKIH FONDOVA**

KLARA RONČEVIĆ

Vukovarska ulica 10g, Zadar 23000, kroncevi@vus.hr

Sažetak rada

U ovom radu govori se mirovinskim fondovima sastavni su dio financijskog tržišta. U radu se kreće od osnovnih pojmova i termina, što je mirovinski sustav, koje su reforme provedene kroz sustav i njihov značajki. Osnovna je namjena financijskog tržišta prijenos sredstava od ljudi koji imaju višak raspoloživih sredstava ljudima koji imaju manjak istih. Mirovinski fondovi pripadaju nebankarskim institucijama. Osnovni cilj je zaštita pojedinca od rizika starosti, invalidnosti i gubitka hranitelja, te povećanje očekivane visine mirovine. Ima funkciju raspodjele potrošnje tijekom cijelog životnog vijeka kao važan oblik individualne štednje, bez kojeg je nemoguće funkcioniranje modernog društva. Mirovinski sustav u Republici Hrvatskoj sastoji se od tri mirovinska stupa. Prvi stup, koji se ostvaruje posredstvom Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, dio je starog sustava, dok su drugi i treći stup uvedeni nakon provedene mirovinske reforme. Trodijelnu koncepciju mirovinskog sustava, uz postojeći, obvezni prvi mirovinski stup, karakterizira štednja u drugom i trećem mirovinskom stupu.

(60stranice, 10slika, 29 tablica, xx lit navoda, jezik)

Rad je pohranjen u: Knjižnici Veleučilišta u Šibeniku

Ključne riječi: mirovinski fondovi, financijsko tržište, mirovinski sustav , prvi mirovinski stup, drugi mirovinski stup, treći mirovinski stup

Mentor: Anita Grubišić, mag.oec.,v.pred.

Rad je prihvaćen za obranu

**PENSION FUNDS IN THE REPUBLIC OF CROATIA, BY THE CASE
OF RAIFFEISEN PENSION FUNDS**

KLARA RONČEVIĆ

Vukovarska ulica 10g, Zadar 23000, kroncevi@vus.hr

Abstract

In this paper, pension funds are an integral part of the financial market. The paper is based on the basic concepts and terms, which is the pension system, which reforms are implemented through the system and their features. The primary purpose of the financial market is to transfer funds from people who have the surplus of available resources to people who lack them. Pension funds belong to non-banking institutions. The main goal is to protect the individual from the risk of age, disability and loss of the caregiver, and increase the expected level of retirement. It has a distribution function throughout the lifetime as an important form of individual savings without which it is impossible to function in a modern society. The pension system in the Republic of Croatia consists of three pension pillars. The first pillar realized through the Croatian Pension Insurance Institute is part of the old system, while the second and third pill are introduced after the pension reform has been implemented. The co-concept of the pension system, along with the existing mandatory first pension pillar, is characterized by savings in the second and third pension pillar.

(60pages, 10 figures, 29tables, xx references / original Croatian language)

Paper deposits in: Library of Polytechnic of Šibenik

Key words: pension funds, financial market, pension system, first pension pillar, second pension pillar, third pension pillar

Supervisor: Anita Grubišić, mag.oec., v.pred.

Paper accepted

Sadržaj

1.UVOD	1
2. MIROVINSKI SUSTAV	2
2.1.1 Funkcija mirovinskog sustava.....	3
2.1.2 Povijest mirovinskog osiguranja	3
2.1.3 Mirovinsko osiguranje između dva rata.....	4
2.1.4 Mirovinsko osiguranje u razdoblju 1945.-1990. godine	5
2.1.5. Mirovinski sustav nakon stjecanja neovisnosti	6
2.1.6 Mirovinska reforma 1999. godine – promjena sustava tekuće raspodjele	9
2.1.7. Mirovinska reforma 2002. godine – uvođenje kapitalizacije mirovina	11
2.1.8 Izmjene zakona o obveznim mirovinskim fondovima.....	13
2.1.9. Očekivane mirovine i budućnost mirovinske reforme.....	15
2.1.10 Učinci mirovinskog sustava	17
2.1.11. Prvi stup obveznog osiguranja	17
2.1.13 Drugi stup.....	18
2.1.14 Treći stup mirovinskog osiguranja.....	19
2.2 Mirovinski fondovi.....	20
2.2.1 Obvezni mirovinski fond kategorije A.....	20
2.2.2 Obvezni mirovinski fond kategorije B	21
2.2.3 Obvezni mirovinski fond kategorije C	21
2.2.4 Struktura ulaganja u obvezne mirovinske fondove kategorije A.....	22
2.2.5 Struktura ulaganja obveznih mirovinskih fondova kategorije B	23
2.2.6 Struktura ulaganja obveznih mirovinskih fondova kategorije C	24
2.2.7 Rezultati poslovanja obveznih mirovinskih fondova.....	25
2.2.8 Prinosi obveznih mirovinskih fondova	27
2.2.9 Članovi obveznih mirovinskih fondova	30
2.2.10 Naknade i zarade društava za upravljanje.....	32

2.3 Vrste mirovina.....	38
2.3.1 Starosna mirovina.....	38
2.3.2 Prijevremena starosna	38
2.3.4 Invalidska mirovina.....	39
2.3.5. Obiteljska mirovina na području mirovinskog sustava RH	40
3. RAIFFEISEN MIROVINSKI FONDOVI	41
3.1 Raiffeisen obvezni mirovinski fond	41
3.1.2 Raiffeisen obvezni mirovinski fond kategorija A	41
3.1.3 Članstvo	45
3.1.4 Pokazatelji poslovanja u 2018. godini	45
3.1.5 Prinosi i zarade	46
3.2 Raiffeisen obvezni mirovinski fond kategorija B	46
3.2.1 Članstvo.....	49
3.2.2 Pokazatelji poslovanja u 2018. godini	50
3.2.3 Prinosi i zarade	50
3.3 Raiffeisen obvezni mirovinski fond kategorija C	51
3.3.1 Profil rizičnosti	51
3.3.2 Članstvo	54
3.3.3 Pokazatelji poslovanja u 2018. godini	54
3.3.4 Prinosi i zarade	55
3.4 Raiffeisen dobrovoljni mirovinski fond	55
5. Zaključak	60
Literatura	61

1.UVOD

Tema ovog rada su mirovinski fondovi u Republici Hrvatskoj.

Zadatak rada je da pobliže prikaže rad mirovinskih fondova, njihove glavne podjele i značajke, reforme koje su provedene i rezultate koje su donijele.

Cilj rada je proširiti dosadašnje znanje vezano uz mirovinski sustav, mirovinske reforme, vrste mirovina.

U prvom djelu rada opisana je sam pojam mirovinskog sustava, njegove glavne funkcije, razvoj mirovinskog sustava kroz povijest, mirovinske reforme koje su provedene, te su objašnjeni prvi, drugi i treći stup mirovinskog osiguranja. U drugom djelu prikazan je pojam mirovinskog fonda, vrste fondova te zakonska regulativa vezana uz poslovanje mirovinskih fondova, te je prikazana struktura ulaganja u mirovinske fondove . U trećem djelu prikazane su vrste mirovina te uvjeti za odlazak u mirovinu.

Na kraju u četvrtom poglavlju će se napraviti analiza dvaju mirovinskih fondova iz Hrvatske. Jedan od tih fondova je obvezni mirovinski fond, a drugi onaj dobrovoljni. U radu će na primjeru Raiffeisen mirovinskih fondova (obveznih i dobrovoljnih) biti prikazane važnosti obiju ovih vrsta.

Te se na kraju rada se nalazi zaključak u kojem se u kratkim crtama iznose glavne činjenice o temi

2. MIROVINSKI SUSTA

Mirovinski je sustav skup pravnih normi, financijskih i institucionalnih aranžmana kojima se regulira osiguranje od rizika starosti, invalidnosti i gubitka hranitelja. Mirovinski se sustav u pravilu sastoji od nekoliko podsustava definiranih s obzirom na kategorije osiguranika, način financiranja, upravljanje mirovinskim fondovima, raspodjelu mirovina i slično.

Mirovinski sustavi mogu biti javni (kada njima upravlja država, odnosno od nje ovlaštena tijela) ili privatni (kada mirovinskim fondovima upravljaju privatne financijske institucije), obvezni ili dobrovoljni, ovisno o tome obvezuje li država osiguranike na plaćanje doprinosa iz kojih se financiraju mirovine, definiranih davanja (kada su mirovine unaprijed zadane mirovinskom formulom, a država jamči njihovu isplatu) ili pak definiranih doprinosa (kada iznosi mirovina izravno ovise o uplaćenim doprinosima osiguranika u mirovinske fondove). Nadalje, mirovinski sustavi mogu biti univerzalni (namijenjeni svim građanima), a financiraju se porezima i drugim javnim prihodima ili pak utemeljeni na osiguranju zaposlenih (namijenjeni osiguranicima te od njih ovisnim članovima obitelji), a financiraju se doprinosima zaposlenika i poslodavaca.

Za aktualne mirovinske reforme ključna je podjela na mirovine tekuće raspodjele ili međugeneracijske solidarnosti, za koje se ustalio engleski naziv PAYG (pay as you go – plati kako stigne), te kapitalizirane mirovine (capital funded) individualne mirovinske štednje koje se financiraju doprinosima osiguranika kapitaliziranim u privatnim mirovinskim fondovima. Kod prve vrste mirovina bitna je komponenta redistribucije od bogatijih prema siromašnijim kategorijama umirovljenika, dok je kod druge vrste mirovina u prvom planu osobna odgovornost osiguranika koja se ogleda u ovisnosti visine mirovine o ukupno uplaćenim doprinosima i njihovoj kapitalizaciji.

Danas je uobičajeno da su mirovinski sustavi kombinacija različitih shema s obzirom na način financiranja, raspodjelu, organizaciju i upravljanje. Tako umjesto s jednim (mono-pillar system) imamo sustave s više mirovinskih stupova (multi-pillar system) koji funkcioniraju prema različitim režimima prikupljanja, upravljanja i raspodjele sredstava¹.

¹ Puljiz, V. (2008.) Socijalna politika Hrvatske, Sveučilište u Zagrebu Pravni Fakultete, str. 74.

2.1.1 Funkcija mirovinskog sustava

Najvažnija je funkcija mirovinskog sustava da pojedincima i njihovim obiteljima posluži kao mehanizam koji će im omogućiti raspodjelu potrošnje tijekom cijelog životnog vijeka, posebno nakon razdoblja zaposlenosti, u slučaju invaliditeta ili pak gubitka hranitelja, dakle kada osiguranici i od njih uzdržavani članovi nisu u stanju zarađivati sredstva za život.

Mirovine također predstavljaju važan oblik individualne i nacionalne štednje koja je važna kako za same građane tako i za društvo u cjelini. Nadalje, mirovine imaju bitnu funkciju u održanju solidarnosti unutar društva. Nadalje, mirovine imaju bitnu funkciju u održanju solidarnosti unutar društva.

U okviru mirovinskog sustava odvija se vertikalna redistribucija dohotka od bogatijih prema siromašnijim kategorijama umirovljenika. Isto tako, u mirovinskim se sustavima vrši horizontalna redistribucija dohotka u prilog onim umirovljenicima koji su u posebnoj životnoj situaciji, imaju dodatne troškove pa su im stoga potrebna veća sredstva za život (npr. umirovljenici s ovisnim članovima, hendikepiranim, ili s brojnim obiteljima).

Mirovinski je sustav civilizacijsko dostignuće bez kojeg je nemoguće funkcioniranje modernog društva. Značenje je mirovinskog sustava u tome što on bitno utječe na ekonomsku sudbinu većine ljudi²

2.1.2 Povijest mirovinskog osiguranja

Godine 1870. u Narodnim novinama objavljen je Zakonski članak u pogledu mirovinah organah središnje vlade faktično obstojavše od god. 1849. do 1867. Tim je zakonom uređeno mirovinsko osiguranje državnih službenika i podvodnika kao članova njihovih obitelji.

Dva desetljeća prije toga 1850. godine, utemeljena je Zaklada Jelačić-Bana s ciljem da bude Na podporu vojnikah, koji su u godinah 1848. i 1849. obnemogli i siromašnih obitelji onih vojnikah koji su istih godinah pred neprijateljem ili uslijed službe umrli a rodoh su iz kraljevinah : Dalmacije, Hrvatske i Slavonije iz srbske Vojvodine. Poticaj za nastanak mirovinskog osigurnja radnika bilo je osnivanje udruga uzajamne pomoći, odnosno bratanskih blagajni, koje su prvi put organizirali rudari, profesija izložena najvećim životnim

² Puljiz, V. (2008.) Socijalana politika Hrvatske, Sveučilište u Zagrebu Pravni Fakultete, str. 75.

pogibeljima. Bratanske blagajne su bile oblik mutualnih udruga koje u europskim zemljama prethodile nastanku mirovinskog, invalidskog i drugih oblika socijalnog osiguranja³.

Prva rudarska bratanska blagajna osnovana je 1833.godine u Rudama kod Samobora. U Dalmaciji je 1880. godine utemeljena bratanska blagajna u rudniku Monte Promina kod Drniša. Osnivanje bratanskih blagajni potaknuo je austrijski zakon iz 1854. godine koji je vlasnike rudnika obavezao na osiguranje rudara od nesreće na poslu i u vrijeme starosti. Propisano je da dvije trećine doprinosa u bratanske blagajne uplaćuju radnici, a jednu trećinu poslodavci. Oni su putem bratanskih blagajnih ne samo pomagali fondove radničke solidarnosti, nego i utjecali na ponašanje svojih radnika, pogotovo kada su prijetili štrajkom. Prije Prvog svjetskog rata hrvatske banke, prvenstveno one sa sjedištem u Zagrebu, organizirale su vlastite zadruge iz kojih su svojim namještenicima osiguravale skromne mirovine. Rente su se uglavnom davale u slučaju invalidnosti uslijed nesreće na radu, a potpore su isplaćivane temeljem općeg mirovinskog osiguranja u slučaju starosti i iznemoglosti.

2.1.3 Mirovinsko osiguranje između dva rata

Stvaranjem Države Srba, Hrvata i Slovenaca koja je nakon uvođenja diktature kralja Aleksandra nazvana 1929. godine Jugoslavija, nastaje novo razdoblje u razvoju hrvatskog mirovinskog sustava. Najvažniji događaj tog razdoblja je usvajanje Zakona o osiguranju radnika 1922. godine, koji se temeljio na bismarckovskim načelima socijalnog osiguranja – doprinosima radnika i poslodavca, samostalnim fondovima i tripartitetnom upravljanju. Zakonom o osiguranju radnika 1922. godine propisano je jedinstveno obvezno osiguranje radnika od glavnih socijalnih rizika (bolesti, starosti, nesreće na poslu) osim rizika nezaposlenosti. Zakonom je proklamirano obvezno mirovinsko osiguranje radnika na području cijele države, a njime su bili pokriveni rizici starosti, invalidnosti i smrti. Radi provedbe Zakona o osiguranju radnika u Zagrebu se osnovan Središnji ured za osiguranje radnika. Upravljačka tijela su sastavljena na paritetnoj osnovi od predstavnika radnika i poslodavaca. Mirovinsko se osiguranje financiralo doprinosima, a plaćali su ih poslodavci (3 % na osiguranu zaradu) a primjenjivalo se načelo kapitalizacije⁴.

³ Puljiz, V. (2008.) Socijalna politika Hrvatske, Sveučilište u Zagrebu Pravni Fakultete, str. 76.

⁴ Puljiz, V. (2008.) Socijalna politika Hrvatske, Sveučilište u Zagrebu Pravni Fakultete, str. 77.

Dobna granica za stjecanje starosne mirovine bila je veoma visoka 70 godina. Drugi uvjet bila je nesposobnost za ostvarivanje trećine zarade zdravih osoba istog statusa. Zbog teških gospodarskih i političkih prilika koje su tada vladale u tadašnjoj državi, te zbog nesposobnosti vlasti da uspostavi funkcionalan sustav financiranja i upravljanja mirovinskim fondovima, zakon iz 1922. godine nije proveden sve do 1937. godine. Osim mirovinskog osiguranja radnika, uspostavljeno je mirovinsko osiguranje službenika. Ono se kao obvezno osiguranje primjenjivalo u Dalmaciji, a središnja institucija je upravljana je bio Penzioni zavod za službenike sa sjedištem u Ljubljani. Godine 1933. mirovinsko osiguranje službenika prošireno je na područje cijele Jugoslavije, ali se provodilo fakultativno. Odvojeno se provodilo mirovinsko osiguranje rudara, oslanjalo se na tradiciju rudarskih bratanskih blagajni, a regulirano rudarskim zakonom iz 1933.

Postojalo je nekoliko profesionalnih oblika mirovinskog osiguranja namjenjenih pojedinim kategorijama zaposlenika kao što su banovninski činovnici, radnici zaposleni u prometu, zaposleni kod vojske, općinski službenici, novari, trgovci, obrtnici.

U svibnju 1941. godine zaključen je prvi međunarodni ugovor o socijalnom osiguranju s Njemačkom sa ciljem zaštite u toj zemlji zaposlenih hrvatskih radnika. Osnovno obilježje mirovinskog osiguranja u razdoblju dva svjetska rata je njegova podijeljenost.⁵ Također bitna je činjenica kako je Jugoslavija a također i Hrvatska kao njen sastavni dio bila pretežito seljačka zemlja s malim brojem zaposlenih u industriji, pa je problem socijalnog osiguranja radnika bio na periferiji interesa tadašnjih vladajućih elita.

2.1.4. Mirovinsko osiguranje u razdoblju 1945.-1990. godine

Već 1946. godine donesen je Zakon o socijalnom osiguranju radnika, namještenika i službenika koji je stupio na snagu 1947. godine. Državni zavod za socijalno osiguranje, u čijem je nadležstvu bilo ministarstvo osiguranja, tada dopijeva pod neposrednu državnu kontrolu; socijalno je osiguranje u djelokrugu saveznog ministarstva rada. Doprinosi zaposlenika i poduzeća se slijevaju u državni proračun, iz kojega se financiraju mirovine i druga socijalna davanja. Pedesetih dolazi do postupne decentralizacije i uvođenja samoupravnih elemenata u upravljanju mirovinskim fondovima.

⁵ Puljiz, V. (2008.) Socijalna politika Hrvatske, Sveučilište u Zagrebu Pravni Fakultete, str. 78.

Od 1952. godine u republikama se formiraju zavodi za socijalno osiguranje, a njima upravljaju skupštine i samoupravna tijela sastavljena od predstavnika zaposlenika i uprava poduzeća. Mirovine se financiraju doprinosima zaposlenih, a za pojedine kategorije osiguranika, kao što su sudionici NOB, pripadnici vojske, policije, zaslužni građani i drugi, subvencijama iz državnog proračuna. Sredstva za financiranje mirovina te visina doprinosa u razdoblju do 1957. godine utvrđuje se Saveznim društvenim planom. Na temelju zakona iz 1952.godine dolazi do promjena u organizaciji i financiranju mirovinskog osiguranja. Osnivaju se zajednice socijalnog osiguranja kao samoupravne organizacije na razini općina, republika i federacije, a konstatiraju se i zavodi za mirovinsko osiguranje. paralelno s tim utemeljuju se fondovi mirovinskog i invalidskog osiguranja.

Važna novina u mirovinskom sustavu je unesena 1964. godine kada je definirana zakonska mogućnost dobrovoljnog mirovinskog osiguranja onih kategorija građana koje do tada nisu bile obuhvaćene obveznim mirovinskim osiguranjem zaposlenih u socijalističkom sektoru. 1959.godine dolazi do formiranja Zajednice invalidsko-mirovinskog osiguranja samostalnih zanatlija, samostalnih ugostitelja i prijevoznika. Zajednicom upravlja skupština i izvršni odbor, a mirovine se financiraju doprinosima osiguranika, dok država tom mirovinskom fondu daje financijsku pomoć.

Drugi značajan korak u širenju mirovinskog osiguranja učinjen je 1980.⁶ godine kada je utemeljeno mirovinsko osiguranje individualnih poljoprivrednika kojim upravlja Samoupravna interesna zajednica mirovinskog i invalidskog osiguranja poljoprivrednika. Poljoprivrednici plaćaju doprinose na osnovu katarskog i ostalih prihoda, a država sudjeluje u sufinanciranju mirovina pojedinih kategorija umirovljenika. Temeljem odredbi Ustava iz 1974. te Zakona o udruženom radu iz 1967. godine dolazi do daljnje decentralizacije socijalnog osiguranja dakle i sustava mirovinskog osiguranja.

2.1.5.Mirovinski sustav nakon stjecanja neovisnosti

U članku 56. Ustava Republike Hrvatske usvojenom u prosincu 1990. godine, mirovinsko osiguranje je zajamčeno kao pravo zaposlenih i članova njihovih obitelji na socijalno osiguranje i socijalnu sigurnost. Nakon usvajanja Ustava izmijenjen je Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju te Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju individualnih

⁶ Puljiz, V. (2008.) Socijalna politika Hrvatske, Sveučilište u Zagrebu Pravni Fakultete, str. 84.

poljoprivrednika. Neposredno nakon stjecanja državne neovisnosti nije bilo znatnijih promjena u mirovinskim zakonima, nego su preuzete odredbe ranijih zakona i drugih propisa o primjeni mirovinskog osiguranja. U Hrvatskoj je nakon Drugog svjetskog rata na snazi mirovinski sustav međugeneracijske solidarnosti, koji podrazumijeva da aktivni osiguranici, odnosno njihova poduzeća i druge pravne osobe, plaćaju doprinose kojima se financiraju mirovine aktualnih umirovljenika. Hrvatska nije razvila privatno niti strukovno mirovinsko osiguranje⁷.

Javni mirovinski sustavi, osobito oni utemeljeni na tekućoj raspodjeli, posljednjih su desetljeća dospjeli u ozbiljnu krizu. Stoga je velik broj zemalja proveo ili pak provodi mirovinske reforme nastojeći se prilagoditi promijenjenim gospodarskim i socijalnim uvjetima. Nekoliko je uzroka mirovinske krize. Prije svega, radi se o povećanju udjela starijih stanovnika u ukupnoj populaciji te o opadanju stope nataliteta. Uslijed toga dolazi do generacijske neravnoteže zbog koje malobrojniji mlađi i srednji kontingenti moraju uzdržavati sve brojnije starije kontingente stanovništva. Primjera radi, u Hrvatskoj je u dobi iznad 65 godina 2001. godine bilo 15,9% ukupnog stanovništva, krajem 2005. godine njihov se udio povećao na 16,9%, a prema procjenama za 2050. godinu u toj će dobnoj skupini biti 24,3% hrvatskih stanovnika (UN, 2001.). S druge strane, stopa fertiliteta (prosječan broj djece koje će tijekom svoje fertile dobi roditi jedna žena) u Hrvatskoj je 2005. godine iznosila 1,42, što je znatno ispod stope proste reprodukcije stanovništva za koju je nužna stopa fertiliteta od najmanje 2,1.24 Prema tome, hrvatsko stanovništvo ima negativnu stopu reprodukcije. U njemu je sve manje mladih (tzv. »starenje odozdo«), a zbog povećanja prosječnog životnog vijeka sve je više starih ljudi (tzv. »starenje odozgo«). Posljedica je znatno pogoršanje dobne strukture stanovništva: vizualno rečeno - umjesto nekadašnjeg oblika piramide, ona postupno poprima oblik zlokobne urne⁸.

Na krizu mirovinskog sustava također je utjecala povećana nezaposlenost te promjene u strukturi rada. Kao što je poznato, nezaposlenost je posljednjih desetljeća jedan od glavnih problema s kojim se suočavaju europske zemlje. Posebno su nezaposlenošću pogođene postsocijalističke zemlje u kojima se raspala stara gospodarska struktura pa je mnogo ljudi ostalo bez posla i perspektiva zapošljavanja. Usporedo s tim umnožili su se i mnogi atipični,

⁷ Puljiz, V. (2008.) Socijalana politika Hrvatske, Sveučilište u Zagrebu Pravni Fakultete, str. 85.

⁸ Puljiz, V. (2008.) Socijalana politika Hrvatske, Sveučilište u Zagrebu Pravni Fakultete, str. 99.

fleksibilni oblici zaposlenosti, koji su nepogodni za financiranje fondova socijalne sigurnosti te održanje postojeće razine socijalnih prava. K tome, veoma je rasprostranjena siva ekonomija, koja je narasla tijekom razdoblja postsocijalističke tranzicije. Nema sumnje da je današnja struktura zaposlenih u kojoj prevladava nesigurna i fleksibilna zaposlenost, kao i siva ekonomija, nepovoljna za financiranje socijalne sigurnosti utemeljene na bismarckovskim načelima. Posljedica toga je osjetno smanjeni priljev sredstava od doprinosa osiguranika te sve veći deficit u mirovinskim fondovima, koje mora sufinancirati država. Stopa doprinosa koja se plaća za mirovinsko osiguranje sada iznosi 20%, što je jedna od manjih stopa doprinosa u europskim zemljama⁹.

Globalizacija je smanjila suverenitet države-nacije u gospodarskoj i socijalnoj sferi. Poduzeća i financijski subjekti vrše stalni pritisak s ciljem smanjivanja troškova rada, pa dakle i smanjenja doprinosa koji se uplaćuju za mirovine. Zbog toga se danas favoriziraju mirovinski sustavi u kojima se teret financiranja mirovina nastoji u što većoj mjeri prenijeti na osiguranike. Radi se o sustavima kapitalizirane individualne štednje, bilo obvezne bilo dobrovoljne. Na taj se način nastoji smanjiti troškovni pritisak mirovinskih fondova na javne financije, koje su, posebno u postsocijalističkim zemljama, pod nadzorom međunarodnih financijskih institucija, prije svega Međunarodnog monetarnog fonda i Svjetske banke.

Zbog teškog stanja hrvatskog mirovinskog sustava, sredinom devedesetih godina počela je priprema hrvatske mirovinske reforme. U tome je ključnu ulogu odigrala Svjetska banka, koja je presudno utjecala na mirovinske reforme u svijetu, posebno na reforme u latinoameričkim i postsocijalističkim zemljama. Kao platforma mirovinskih reformi poslužila je knjiga *Averting the old age crisis – Policies to protect the old and to promote the growth* koju su stručnjaci Svjetske banke objavili 1994. godine. U toj se knjizi kritiziraju javni mirovinski sustavi tekuće raspodjele, a umjesto njih se zagovara kapitalizacija mirovina. Stručnjaci Svjetske banke bili su prije svega inspirirani tzv. čileanskim modelom mirovinske reforme provedene 1981. godine koja je utemeljena na neoliberalnim idejama čikaške ekonomske škole¹⁰.

⁹ Puljiz, V. *Socijalna politika Hrvatske*, Sveučilište u Zagrebu Pravni Fakultete 2008., str. 101.

¹⁰ Puljiz, V. *Socijalna politika Hrvatske*, Sveučilište u Zagrebu Pravni Fakultete 2008., str. 102.

2.1.6 Mirovinska reforma 1999. godine – promjena sustava tekuće raspodjele

Ciljevi su hrvatske mirovinske reforme bili: transformirati i srediti pravno i financijsko stanje mirovinskog sustava, smanjiti priljev novih osiguranika, usporiti rast mirovinskih izdataka, povećati ovisnost mirovina od doprinosa, pojačati individualnu odgovornost građana za sigurnu starost, dugoročno stabilizirati i učiniti održivim mirovinski sustav. Konstituiranjem drugog i trećeg mirovinskog stupa predviđeno je tih sustava mirovine se više neće isplaćivati samo iz tekućih doprinosa, već i iz sredstava dobivenih unovčenjem imovine prikupljene za vrijeme gospodarske aktivnosti. Temelj za ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja više nije samo činjenica da je netko i sam za vrijeme gospodarske aktivnosti financirao mirovine neke prethodne generacije umirovljenika, već se u sustavu kapitalnog financiranja mirovine ostvaruju na temelju vlastite akumulirane štednje i na nju ostvarenog povrata¹¹.

Hrvatska mirovinska reforma provedena je u dvije faze. U prvoj fazi, koja je počela početkom 1999. godine, cilj je bio racionalizirati i učiniti održivim postojeći mirovinski sustav međugeneracijske solidarnosti. Radilo se o tzv. parametarskoj mirovinskoj reformi. Ta je reforma definirana u Zakonu o mirovinskom osiguranju iz 1998. godine. Pored toga, doneseno je još nekoliko zakona kojima se reguliraju promjene u mirovinskom sustavu. Najvažnije mjere koje su u parametarskoj reformi uvedene u hrvatski mirovinski sustav. Prvo, predviđeno je da se počevši od 1999. godine svake godine za šest mjeseci podiže dob odlaska u mirovinu, tako da će na kraju desetogodišnjeg razdoblja, 2008. godine, muškarci odlaziti u mirovinu sa 65, umjesto ranijih 60, a žene sa 60 godina, umjesto ranijih 55 godina. Podizanjem dobi odlaska u mirovinu smanjuje se priljev novih umirovljenika te slabi financijski pritisak na mirovinski fond. Druga je važna mjera povećanje razdoblja zaposlenosti na temelju kojeg se obračunava mirovina (mirovinski staž). Prema starom zakonu, za izračun mirovine uzimano je deset prema visini plaće za osiguranika najpovoljnijih godina.

Novim je zakonom predviđeno da se razdoblje obračuna mirovine godišnje povećava za tri godine, tako da će ono do 2010. godine obuhvatiti cijeli radni vijek osiguranika. Povećanje razdoblja obračuna uzrokuje smanjenje mirovinske osnovice, pa dakle i niže mirovine. Treća važna inovacija u mirovinskom sustavu odnosila se na način indeksacije (usklađivanja) mirovina. Do reforme se indeksacija mirovina svake godine vršila prema plaćama zaposlenih

¹¹ Puljiz, V. (2008.) Socijalna politika Hrvatske, Sveučilište u Zagrebu Pravni Fakultete, str. 103.

pa se, zahvaljujući tome, održavala približno ista zamjenska stopa mirovina u odnosu na plaće. Budući da plaće zaposlenih u pravilu rastu brže od cijena (troškova života), pri povećanom broju umirovljenika i smanjenom broju zaposlenih bilo je teško održati indeksaciju prema plaćama zaposlenih. Slična je situacija i u drugim zemljama gdje je, uz rijetke iznimke, napuštena indeksacija prema plaćama. Početni je prijedlog bio da se mirovine usklađuju prema cijenama, ali je na kraju, kao kompromisno rješenje, usvojena tzv. švicarska formula prema kojoj se usklađivanje vrši 50% prema cijenama (troškovima života), a 50% prema plaćama.

Pooštreni su uvjeti za odlazak u prijevremenu starosnu mirovinu. Propisani su teži uvjeti odlaska u invalidsku mirovinu, a izmijenjen je i postupak utvrđivanja invalidnosti. Pored opće, uvedena je profesionalna invalidnost, što znači da osoba koja izgubi radnu sposobnost za određene poslove može obavljati druge poslove primjerene njenim radnim sposobnostima. Ukinuti su neki instituti koji su ranije bili u mirovinskom sustavu (npr. zaštitni dodatak, pravo na pomoć i njegu u kući) te premješteni u sustav socijalne skrbi.

Bilo je i drugih promjena u sustavu međugeneracijske solidarnosti koje su trebale doprinijeti njegovoj racionalizaciji i dugoročnoj održivosti. Konačno, uspostavljena je nova formula izračuna mirovina zasnovana na bodovnom sustavu. Visina se mirovine dobiva množenjem broja osobnih bodova umirovljenika, mirovinskog faktora te aktualne vrijednosti mirovine. Broj bodova temelji se na dužini staža te visini plaća koje je osiguranik postigao tijekom razdoblja koje se uzima za obračun mirovine, a visina mirovinskog faktora vezana je uz vrstu mirovine. U kontekstu rasprave o prvoj mirovinskoj reformi valja podsjetiti da je 2001. godine smanjena ukupna stopa doprinosa za mirovinsko osiguranje s 21,5% na 19,5%. Predviđeno je da od toga 14,5% ide za financiranje prvog stupa međugeneracijske solidarnosti, a 5% za financiranje drugog stupa kapitalizirane mirovinske štednje, uspostavljenog 2002. godine. Međutim, 2003. godine stopa mirovinskog doprinosa povišena je na 20% bruto plaće, od čega je 15% namijenjeno financiranju prvog, a 5% financiranju drugog mirovinskog stupa.³⁴ Prema očekivanju, ove su mjere doprinijele financijskoj održivosti mirovinskog sustava. Ubrzo je došlo do stabilizacije broja umirovljenika te poboljšanja omjera s brojem osiguranika. Također je pao udjel mirovinskih troškova u BDP-u. Međutim, parametarska mirovinska reforma dovela je do relativnog pada mirovina umirovljenih osiguranika nakon 1999. godine. Također, pojavile su se i neke druge distorzije

unutar prvog mirovinskog stupa, koje su, kako vrijeme odmiče, sve očividnije i traže prepravke u sustavu.¹²

2.1.7. Mirovinska reforma 2002. godine – uvođenje kapitalizacije mirovina

Nakon prve uslijedila je druga, radikalna faza mirovinske reforme koja je donijela bitnu promjenu strukture mirovinskog sustava. Reforma je postulirana zakonima usvojenim 1998. i 1999. godine, a počela se primjenjivati od 2002. godine. Pored prvog stupa međugeneracijske solidarnosti, u koji se izdvaja tri četvrtine doprinosa, uveden je drugi stup kapitalizirane mirovinske štednje u koji se izdvaja četvrtina mirovinskog do prinosa. Nadalje, propisano je da u drugi mirovinski stup obvezno ulaze svi osiguranici koji su 2002. godine imali manje od 40 godina, a po slobodnom izboru oni osiguranici koji su u vrijeme uvođenja drugog stupa imali između 40 i 50 godina. U dokumentu Vlade o strategiji razvoja mirovinskog sustava drugi mirovinski stup opisan je na sljedeći način: Drugi dio hrvatskog mirovinskog sustava po glavnim će značajkama biti oblik obveznog mirovinskog osiguranja, s privatnim nositeljem osiguranja, kapitalnim pokrićem, određenim doprinosima, osobnim štednim računima, relativno intenzivnom državnom regulativom i nadzorom nad poslovanjem u provođenju tog osiguranja te centraliziranim prikupljanjem doprinosa i vođenja evidencije o osiguranicima i njihovim osobnim (štednim) računima.¹³Za razliku od prvog mirovinskog stupa međugeneracijske solidarnosti, kojim upravljaju subjekti javnog prava, u drugom stupu kapitalizirane individualne štednje nositelji su osiguranja subjekti privatnog prava.

Radi se o obveznim mirovinskim društvima (OMD), koji su utemeljeni Zakonom o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima. Prilikom osnivanja ta društva dobivaju licencu za rad, a nakon toga i odobrenje za osnivanje obveznog mirovinskog fonda. U obveznim mirovinskim fondovima prikuplja se dio doprinosa osiguranika drugog stupa mirovinskog osiguranja. Osiguranici mogu slobodno birati mirovinski fond u koji će ulagati svoje doprinose. Svaki osiguranik u fondu dobiva svoj osobni račun, koji se vodi u obračunskim jedinicama i u koji ima pravo uvida. Doprinosi osiguranika, akumulirani na osobnim računima, kapitaliziraju se u različitim poslovnim akcijama. Cilj je ostvariti što veću dobit, povećati ulog odnosno kasniju mirovinu osiguranika. Moglo bi se reći da osiguranici ostvaruju svojevrсно vlasništvo nad uloženim sredstvima. Unutar sustava kapitalizirane

¹² Puljiz, V. *Socijalna politika Hrvatske*, Sveučilište u Zagrebu Pravni Fakultete 2008., str. 105.

¹³ Puljiz, V. *Socijalna politika Hrvatske*, Sveučilište u Zagrebu Pravni Fakultete 2008., str. 106.

štednje nema redistribucije sredstava od bogatijih prema siromašnijim kategorijama umirovljenika, kao u sustavu međugeneracijske solidarnosti. U trenutku umirovljenja buduća se mirovina osiguranika utvrđuje temeljem stanja osobnog računa te aktuarskim računom vezanim uz očekivano trajanje života osiguranika. Ukratko, riječ je o individualiziranim mirovinama koje ovise o uloženim doprinosima osiguranika i ostvarenom dobiti u fondovima. Treći stup mirovinskog osiguranja uveden je za one osobe koje se žele dodatno osigurati za starost, invalidnost ili smrt hranitelja. Ova je vrsta mirovinskog osiguranja dobrovoljna, a financijskim je poticajima potpomognuta od strane države. Tako se može osigurati svaka osoba koja ima prebivalište u Hrvatskoj. Sponzori dobrovoljnog osiguranja mogu biti poduzeća, sindikati i profesionalne udruge. Autonomija subjekata koji upravljaju sredstvima trećeg stupa veća je nego kod drugog stupa kapitalizirane mirovinske štednje. Ipak, zbog važnosti ovog tipa osiguranja za socijalnu sigurnost građana, država može intervenirati i nadzirati poslovanje subjekata dobrovoljnog osiguranja. Treći, dobrovoljni stup mirovinskog osiguranja također se temelji na kapitalizaciji doprinosa osiguranika. Preciznije određenje ovog tipa mirovinskog osiguranja nalazimo u sljedećem pasusu. »Jednako kao i drugi dio mirovinskog sustava, i treći se temelji na načelu određenih doprinosa. Međutim, za razliku od drugog dijela, u ovom se slučaju ne radi o zakonom, već ugovorom određenim doprinosima. Primjena načela određenih doprinosa ovdje je važna naročito zbog načina izračunavanja visine mirovina. Visina mirovine nije unaprijed određena prethodnim primanjima osiguranika, već se određuje s obzirom na iznos na osobnom računu prikupljenih sredstava, očekivano trajanje života generacije kojoj osiguranik pripada, vrstu i oblik mirovine, dijeljenjem kapitaliziranog iznosa prikupljenih sredstava s očekivanim trajanjem korištenja određene mirovine. Radi provedbe mirovinske reforme utemeljene su dvije nove institucije.

Prva je bila Agencija za nadzor mirovinskih fondova i osiguranja (HAGENA). Međutim, njene je ovlasti početkom 2006. godine preuzela Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA).

Druga je institucija za prikupljanje doprinosa i vođenje individualnih računa osiguranika - Središnji registar osiguranika (REGOS). Središnji registar vodi evidenciju o individualnim računima i najmanje jednom godišnje izvještava osiguranike o njihovim sredstvima i transakcijama koje su u međuvremenu učinjene u kapitaliziranim mirovinskim fondovima u kojima je deponirana njihova mirovinska štednja. Možemo, dakle, zaključiti da je Hrvatska, slično kao još nekoliko postsocijalističkih zemalja (Mađarska, Poljska, Litva, Bugarska,

Estonija, Makedonija), ušla u mirovinsku reformu s ciljem diversifikacije i jačanja financijske održivosti mirovinskog sustava¹⁴.

2.1.8 Izmjene zakona o obveznim mirovinskim fondovima

Tijekom 2018. godine dva puta je mijenjan Zakon o obveznim mirovinskim fondovima. Prve izmjene stupile su na snagu 26. srpnja 2018. (NN 64/18), reguliranjem politike ulaganja u svrhu boljeg poslovanja subjekata u obveznom kapitaliziranom sustavu, vezano na sigurnost ulaganja i upravljanje rizicima. Mirovinskom društvu je omogućeno stjecanje udjela u drugom mirovinskog društvu, neovisno radi li se o društvu koje upravlja obveznim ili dobrovoljnim mirovinskim fondovima te ima li društvo sjedište u Republici Hrvatskoj, drugoj državi članici EU ili trećoj državi. Također su prošireni modaliteti nadzora mirovinskih društava od strane Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga.

Druge izmjene Zakona o obveznim mirovinskim fondovima, puno obuhvatnije, usvojene su u prosincu 2018. godine (NN 115/18), a stupile su na snagu 1. siječnja 2019. godine. Osim opsežnosti izmjena, iste stavljaju pred mirovinska društva ozbiljne zahtjeve u procesu usklađenja. Veliki naglasak stavljen je na upravljanje sukobom interesa kod ulaganja imovine mirovinskog fonda i to onih koji mogu imati utjecaj na interes mirovinskih fondova pod upravljanjem te njihove članove, kao i na potrebu detaljnog propisivanja kriterija za prepoznavanje sukoba interesa. U tom kontekstu regulator je propisao obvezu po kojem mirovinska društva ne mogu depozite i novac na računu držati odnosno polagati kod kreditnih institucija s kojima su vlasnički povezani, ukoliko prije toga nisu iskorištene mogućnosti kod drugih kreditnih institucija.

Nadalje, izmjene Zakona iz prosinca 2018. godine kažu da se pitanje sukoba interesa može javiti i kod obveznog mirovinskog društva i izdavatelja u koje se ulaže imovina obveznih mirovinskih fondova. Za mirovinska društva propisana je obveza da do 30. lipnja 2019. u svim društvima/izdavateljima u kojima je predložilo i/ili imenovalo člana nadzornog odbora, istog člana opozove te predloži nezavisnog člana koji ima odgovarajuće stručne i druge kvalifikacije. Nastavno na predmetnu obvezu, dodatni zadatak, u istom roku, za obvezna mirovinska društva je da samostalno ili putem udruženja zajedno propišu kodeks postupanja kojim će se urediti i pitanja korporativnog upravljanja u izdavateljima u koja ulažu fondovi, potrebne kvalifikacije članova nadzornih odbora, način njihova izbora i ostala relevantna

¹⁴ Puljiz, V. Socijalna politika Hrvatske, Sveučilište u Zagrebu Pravni Fakultete 2008., str. 108.

pitanja. Predmetne izmjene Zakona donose promjene i u nadzornim odborima obveznih mirovinskih društava na način da će Vlada Republike Hrvatske na prijedlog ministra nadležnog za mirovinski sustav imenovati po jednu osobu koja će biti predstavnik članova mirovinskog fonda te će zastupati interese članova mirovinskog fonda, također do 30. lipnja 2019. godine¹⁵. Ova zakonska izmjena obvezuje mirovinska društva na izmjenu osnivačkih akata. Zakon također obvezuje mirovinska društva da svake godine dio prihoda od obavljanja svoje djelatnosti ulaže u osnaživanje financijske pismenosti građana o individualnoj kapitaliziranoj štednji, što su društva i do sada činila u svojem redovnom poslovanju, prepoznajući i prije zakonodavca potrebu osnaživanja znanja o važnosti osobne skrbi članova za svoju mirovinsku štednju.

Ulazna naknada, koju mirovinska društva naplaćuju od uplaćenih doprinosa, smanjena je sa 0,8% na 0,5%, a naknada za upravljanje obveznim mirovinskim fondom za 2019. godinu smanjena je sa 0,363% na 0,338%. Izmjene Zakona također ograničavaju mogućnost naplate naknade za upravljanje. Ograničenje se odnosi na dio koji čini 20% ukupno naplaćenog iznosa naknade za upravljanje od strane svih mirovinskih društava u obračunskom razdoblju od jedne kalendarske godine. Nadalje, mirovinsko društvo imat će obvezu najkasnije do 30. travnja iduće kalendarske godine 55% iznosa koji prelazi više od navedenih 20% uplatiti REGOS-u, koji će taj iznos rasporediti na sve mirovinske fondove razmjerno njihovoj veličini.

Novim izmjenama Zakona mijenja se i način raspoređivanja članova fonda. Članovi i dalje zadržavaju pravo samostalnog odabira kategorije, a sve neodlučne članove koji ne odaberu kategoriju fonda u roku od mjesec dana, REGOS će od 1. listopada 2019. rasporediti u fondove kategorije A uz uvjet da će se neodlučni članovi nakon proteka roka od 10 godina od dana raspoređivanja u fond kategorije A automatski rasporediti u fond kategorije B.

Osigurancima obvezno osiguranim u II. stupu, kao i osigurancima koji su dobrovoljno pristupili u II. stup u dobi između 40 i 50 godina, omogućuje se izbor mirovine u postupku ostvarivanja prava na starosnu ili prijevremenu starosnu mirovinu. Predmetni osiguranici moći će se u formi izjave opredijeliti između ostvarivanja mirovine iz I. stupa ili ostvarivanja mirovine iz I. i II. stupa. Izmjene i dopune Zakona o dodatku na mirovine ostvarene prema

¹⁵ Izvor: Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2018. <https://www.sabor.hr>

Zakonu o mirovinskom osiguranju sada omogućavaju svim korisnicima mirovine koji su izabrali model mirovine iz I. i II. stupa ostvarivanje prava na dodatak.

Vežano za nove klase imovine, infrastrukturni projekti prepoznati su kao zasebna klasa imovine zbog prirode samih infrastrukturnih projekata. Takvi projekti se razlikuju od ostalih klasa imovine po mnogim aspektima kao što su izloženost različitim faktorima rizika, učestalost vrednovanja, dugoročni horizont ulaganja te nelikvidnost. Osim infrastrukturnih projekata, dodana je još jedna klasa imovine u koju fondovi mogu ulagati, a to su prenosivi vlasnički vrijednosni papiri i/ili udjeli kojima se trguje, odnosno koji se nude putem uređenih sustava za prikupljanje kapitala koje priznaje Agencija, a kako bi mirovinski fondovi dobili mogućnost poticanja tržišta start-up projekata, posebice malih i srednjih poduzeća, što će omogućiti snažniji razvoj gospodarstva Republike Hrvatske.

2.1.9. Očekivane mirovine i budućnost mirovinske reforme

Mirovinska reforma u Republici Hrvatskoj provedena prije osamnaest godina prvenstveno je imala za cilj stabiliziranje mirovinskog sustava i stvaranje temelja za dugoročni i održivi mirovinski sustav koji će odgovoriti na sva nepovoljna kretanja koja na njega imaju utjecaj. Izrazito nepovoljna demografska kretanja sa sve većim brojem umirovljenika, sve manjim brojem radno aktivnog stanovništva i nemogućnosti proračunskog financiranja budućih mirovina bili su razlog uvođenja kapitaliziranog mirovinskog sustava u kojem će osobna imovina u obveznim mirovinskim fondovima II. stupa, predstavljati osnovicu za isplatu mirovina budućih umirovljenika.

Dodatno, akumuliranje štednje u II. stupu imalo je za cilj i smanjivanje mirovinskih izdataka koji se financiraju iz uplate doprinosa i proračuna, povećanje odgovornosti pojedinca za svoju socijalnu sigurnost u starosti i stimuliranje duljeg ostanka u svijetu rada. Naime, mirovina iz II. stupa izravno ovisi o visini kapitaliziranih doprinosa i očekivanom trajanju života, čime se kombinirani mirovinski sustav prilagođava demografskim promjenama. Posljedično, kombinirani mirovinski sustav temeljen na tri stupa omogućava dugoročno višu razinu mirovina uz nižu stopu doprinosa.

Zakonom o obveznim mirovinskim fondovima iz 2014. godine, definirana su tri obvezna mirovinska fonda različitih kategorija, tj. različitih strategija ulaganja: A, B i C. Radi se, naime, o modelu cjeloživotnog ulaganja imovine mirovinskih fondova na način da je svakoj dobnoj kategoriji članova obveznih mirovinskih fondova ponuđena primjerena strategija

ulaganja koja u konačnici osigurava optimalno upravljanje imovinom kako članova koji su na početku štednje za mirovinu, tako i onih članova koji su pri kraju svoje štednje¹⁶.

Prema podacima Svjetske banke, zamjenski cjeloživotni model s mirovinskim fondovima različitih profila rizičnosti uvelo je desetak zemalja, među kojima su Čile, Estonija, Meksiko, Peru, Slovačka te Poljska, dok se za uvođenje takvog modela pripremaju Bugarska i Kolumbija. Time se hrvatski mirovinski sustav ubraja u naprednije mirovinske sustave, koji osim tri stupa koji će biti izvor budućih mirovina i unutar II. stupa članovima omogućava da izborom portfelja aktivno utječu na visinu svoje mirovinske štednje kao što je to već omogućeno putem III. stupa koji je dobrovoljni.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju, kojeg je Sabor Republike Hrvatske usvojio u prosincu 2018., donio je značajnu novost vezanu uz kombinirane mirovine iz I. i II. stupa. Naime, prijašnjim zakonskim rješenjem osiguranici koji su u mirovinu odlazili iz kombiniranog sustava nisu imali pravo na dodatak na mirovinu iz I. stupa. Novim zakonskim rješenjem pravo na dodatak na mirovine imat će i osiguranici koji će mirovinu primati iz kombiniranog sustava (I. i II. stupa). Dodatno, prilikom podnošenja zahtjeva za starosnu ili prijevremenu starosnu mirovinu omogućen je istup iz obveznog mirovinskog osiguranja individualne kapitalizirane štednje (II. stupa) i osiguranicima koji su obvezno bili osigurani u oba mirovinska stupa, a na dan 1. siječnja 2002. su bili mlađi od 40 godina.

Ako osiguranik izabere ostanak u II. stupu onda se uz priznanje prava na osnovnu mirovinu određuje i mirovina iz II. stupa prema programu mirovinskog osiguravajućeg društva (MOD), a sredstva s osobnog računa prenose se u MOD s kojim sklapa ugovor o mirovini. Osiguranici koji biraju ostanak u II. stupu mogu podići 15% sredstava s osobnog računa u MOD-u na temelju ugovora o mirovini, a ista se mogu isplatiti samo korisnicima starosne i prijevremene starosne mirovine ostvarene prema Zakonu o mirovinskom osiguranju. Dodatno, isplata se može ugovoriti samo ako je osnovna starosna, odnosno prijevremena starosna mirovina, veća od najniže mirovine prema Zakonu o mirovinskom osiguranju uvećana za 15%. Ove promjene u sustavu izjednačile su u pravima članove obveznih mirovinskih fondova s osiguranicima koji su bili članovi samo I. stupa. Po odlasku u

¹⁶ Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2018. godinu str 22 <https://www.sabor.hr>

mirovinu članovi obveznih mirovinskih fondova moći će birati model koji je za njih u tom trenutku povoljniji¹⁷.

2.1.10 Učinci mirovinskog sustava

Udio imovine mirovinskih fondova u veličini nacionalne ekonomije, mjereno udjelom u BDP-u, predstavlja ključni indikator značaja pojedinog mirovinskog sustava. Ukupna imovina pod upravljanjem obveznih mirovinskih fondova u Republici Hrvatskoj na kraju 2018. godine iznosila je preko 98 milijardi kuna što iznosi oko 26% udjela u BDP-u, čime je premašen minimum od 20% kojim se po definiciji OECDa neki mirovinski sustav određene zemlje svrstava u „zrele“ mirovinske sustave. Dodatno, gledajući od 2009. godine, Hrvatska je među tri vodeće zemlje po rastu udjela imovine mirovinskog sustava u BDP-u. Na dan je usporedni prikaz udjela imovine mirovinskih fondova u BDP-u sa zemljama OECD-a za 2017. godinu za koju imamo usporedive podatke¹⁸.

2.1.11. Prvi stup obveznog osiguranja

Prvi stup je obvezno mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti i tekućeg financiranja izdataka koji je uveden 1. siječnja 1999. Osnovna načela 1. stupa su uzajamnost (ovisnost visine mirovine o dužini staža i visini plaća) i solidarnost (socijalna preraspodjela u korist određenih skupina i zaštita korisnika s niskim mirovinama putem prava na najnižu mirovinu) Preko navedenih načela, „osiguranicima se obvezno osiguravaju prava za slučaj starosti i invalidnosti, a članovima njihovih obitelji prava za slučaj smrti osiguranika i korisnicima mirovine pravo na osnovnu, starosnu, prijevremenu, invalidsku, obiteljsku ili najnižu mirovinu.

Prema Zakonu o doprinosima, 2017.: čl. 13. stavka 1.2. „svi zaposleni osiguranici u ovaj stup obvezni su izdvajati 15% bruto plaće koji odlazi u državni proračun kao sredstva za isplatu mirovina sadašnjih umirovljenika putem Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje- Svakih 6 mjeseci visina mirovine usklađuje se s polovicom zbroja rasta plaća i indeksom potrošačkih cijena¹⁹.

¹⁷ Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2018 str 22. <https://www.sabor.hr>

¹⁸ Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2018 str 23. <https://www.sabor.hr>

¹⁹ Zakon o doprinosima (NN 148/13, 115/16) <https://www.zakon.hr> (posjećeno 20.01.2019.)

2.1.12 Karakteristike obveznog mirovinskog osiguranja

Prava iz mirovinskog osiguranja neotuđiva su osobna materijalna prava, koja ne mogu zastarjeti niti se prenijeti na drugu osobu, a određuje ih Zakon o mirovinskom osiguranju.

Obvezno se osiguravaju prava na²⁰:

- 1) starosnu mirovinu
- 2) prijevremenu starosnu mirovinu
- 3) invalidsku mirovinu
- 4) privremenu invalidsku mirovinu
- 5) obiteljsku mirovinu
- 6) najnižu mirovinu
- 7) osnovnu mirovinu
- 8) profesionalnu rehabilitaciju
- 9) naknadu zbog tjelesnog oštećenja
- 10) naknadu putnih troškova u vezi s ostvarivanjem osiguranih prava.

Nakon stjecanja uvjeta za isplatu neke od navedenih mirovina, osiguranicima se po načelima uzajamnosti i solidarnosti obvezno osiguravaju mirovinska primanja, dok se članovima njihovih obitelji osiguravaju mirovine za slučaj smrti osiguranika.

2.1.13 Drugi stup

Drugi stup je obavezno mirovinsko osiguranje, na temelju individualne kapitalizirane štednje koji je uveden 1. siječnja 2002. Osiguranje je obvezno za sve osiguranike mlađe od 40 godina.

Prema Zakonu o doprinosima, 2017.: čl. 13. stavka 2. „iz bruto plaće svakog osiguranika uplaćuje se 5% doprinosa u obvezni mirovinski fond koji je osiguranik sam odabrao). Izbor obveznog mirovinskog fonda obavlja se isključivo u poslovnicama FINA-e na šalteru

²⁰ Zakon o mirovinskom osiguranju (NN 157/13, 151,14) <https://www.zakon.hr/z/91/Zakon-o-mirovinskom-osiguranju> (posjećeno 20.01.2019.)

Središnjeg registra osiguranika– REGOS-a. REGOS ustanova je osnovana Uredbom Vlade RH, s ciljem tehničke podrške II. stupu mirovinskog osiguranja ²¹

2.1.14 Treći stup mirovinskog osiguranja

III. stup je uveden 1. siječnja 2002. Prema Zakonu o mirovinskom osiguranju, 2017.on čini dobrovoljno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje. Član fonda može biti svaka fizička osoba koja je na temelju ugovora pristupila dobrovoljnom mirovinskom fondu. U taj fond mogu se uključiti svi građani s prebivalištem u RH, bez obzira na broj godina, zdravstveno stanje te jesu li ili nisu u radnom odnosu. Visinu mirovine određuje visina mjesečnih uloga koji će se uplaćivati na poseban račun u dobrovoljnim mirovinskim fondovima²². Uplaćena sredstva fond ulaže na tržištu i ostvaruje dobit.

²¹ Zakon o doprinosima (NN 148/13, 115/16)
20.01.2019.)

<https://www.zakon.hr/z/365/Zakon-o-doprinosima> (posjećeno

²² Zakon o doprinosima (NN 148/13, 115/16)
(posjećeno 22.01.2019.)

<https://www.zakon.hr/z/365/Zakon-o-doprinosima>

2.2 Mirovinski fondovi

Mirovinski fondovi (posebna vrsta investicijskih fondova) su ugovorne štedne organizacije u kojima se novčana sredstva pribavljaju uplatama, odnosno doprinosima članova za njihova radnog vijeka. Poslije odlaska člana u mirovinu, obećana mu je redovna mjesečna isplata svojih ušteđenih sredstava zajedno s prinosima. Razlikuju se obvezni od dobrovoljnih mirovinskih fondova, ovisno o stupu mirovinskog sustava za koji se prikupljaju novčana sredstva. Kod dobrovoljnih (3. stup mirovinskog sustava), fondovi mogu biti otvoreni ili zatvoreni. Svi građani RH mogu biti članom otvorenog fonda, a u zatvorenome fondu može biti poslodavac, sindikat ili udruga samostalnih djelatnosti.

Od 21.8.2014. počele su sa radom nove kategorije fondova A, B i C koje su do danas ne promijenjene. Prema Zakonu o obveznim mirovinskim fondovima iz 2014. „mirovinski fondovi kategorije A, B, C su kategorije mirovinskih fondova kojima upravlja isto mirovinsko društvo. Mirovinski fondovi različitih kategorija imaju različite strategije ulaganja. Preuzeti rizik treba biti najmanji u fondu kategorije C, a najveći u mirovinskom fondu kategorije). Osiguranici kojima je ostalo 10 godina do umirovljenja ne smiju biti u rizičnijem A fondu, već su prebačeni u B ili C, ovisno o njihovom odabiru. Kategorije A, B i C se razlikuju po ograničenjima članstva s obzirom na njihovu životnu dob, po ograničenjima ulaganja te po investicijskoj strategiji.

2.2.1 Obvezni mirovinski fond kategorije A

Namijenjen je mlađim osiguranicima II. stupa koji ga mogu odabrati u roku od 6 mjeseci od dana uspostavljenja obveznog mirovinskog osiguranja ako im je ostalo 10 ili više godina do ispunjenja dobnih uvjeta za stjecanje prava na starosnu mirovinu.

Imovina se ulaže u vrijednosne papire i instrumente tržišta novca izdavatelja iz RH, drugih država članica EU ili država članica OECD. „Najmanje 30% neto imovine fonda ulaže se u obveznice, najviše 55% neto imovine fonda ulaže se u dionice, najviše 50% neto imovine fonda u korporativne obveznice i komercijalne zapise i najmanje 40% neto imovine fonda u imovinu kojom se trguje ili koja se namiruje u kunama.²³

²³ Mishkin F. S., Eakins S. G.: Financijska tržišta i institucije, Mate d.o.o. ,Zagreb. 2003 str. 28.

2.2.2 Obvezni mirovinski fond kategorije B

Namijenjen je osiguranicima srednje životne dobi koji ga mogu izabrati u roku od 6 mjeseci od dana uspostavljanja obveznog mirovinskog osiguranja ako im je ostalo 5 ili više godina do ispunjenja dobnih uvjeta za stjecanje prava na starosnu mirovinu.

Imovina se ulaže u vrijednosne papire i instrumente tržišta novca izdavatelja iz RH, drugih država članica EU ili država članica OECD. „Najmanje 50% neto imovine fonda ulaže se u obveznice, najviše 35% neto imovine fonda u dionice, najviše 30% imovine fonda u korporativne obveznice i komercijalne zapise i najmanje 60% neto imovine fonda u imovinu kojom se trguje ili koja se namiruje u kunama.

2.2.3 Obvezni mirovinski fond kategorije C

Osiguranici koji su blizu ulaska u mirovinu (5 godina prije umirovljenja) u mirovinu mogu izabrati fond kategorije C koji je i namijenjen takvoj vrsti osiguranika. „Osiguranici ga mogu izabrati u roku od 6 mjeseci od dana uspostavljanja obveznog mirovinskog osiguranja.

Međutim, ako osiguranik u navedenom roku ne odabere fond, REGOS će ga po službenoj dužnosti rasporediti u jedan od fondova kategorije B. Cilj ovog fonda je očuvanje realne vrijednosti uštedevine budućem umirovljeniku.

Imovina se ulaže u vrijednosne papire i instrumente tržišta novca izdavatelja iz RH, drugih država članica EU ili država članica OECD. „Najmanje 70% neto imovine fonda u obveznice ulaganje u dionice nije dozvoljeno, najviše 10% neto imovine fonda u korporativne obveznice i komercijalne zapise, najmanje 90% neto imovine fonda u imovinu kojom se trguje ili koja se namiruje u kunama.

Imovina mirovinskog fonda se može ulagati u skladu s odredbama Zakona sa svrhom povećanja ukupnog prinosa od ulaganja isključivo u korist članova mirovinskog fonda uz uvažavanje slijedećih načela:

- sigurnosti ulaganja imovine mirovinskog fonda, zakonitosti
- raznolikosti ulaganja, smanjenja rizika ulaganja

- održanja odgovarajuće likvidnosti, lojalnosti i skrbi²⁴

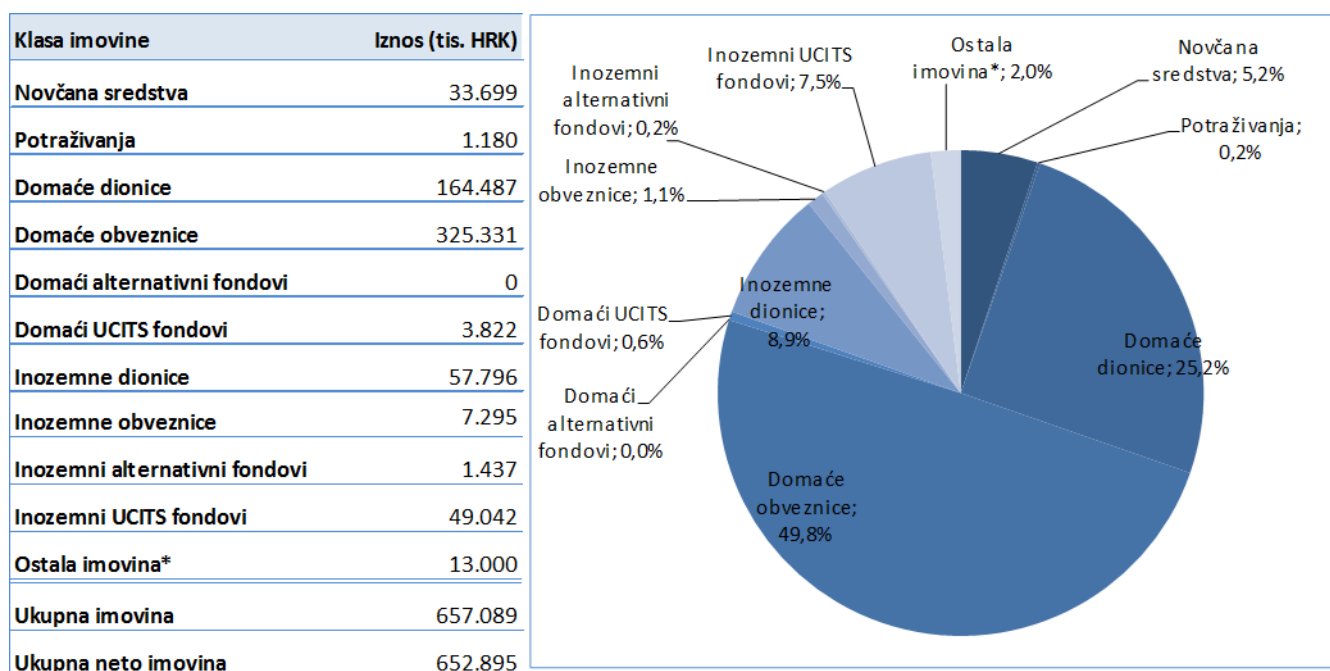
Zakonske odredbe u Hrvatskoj propisuju strukturu ulaganja obveznih mirovinskih fondova. Propisane su količina i vrsta domaćih i inozemnih vrijednosnih papira u koje obvezni mirovinski fondovi smiju ulagati. Na inozemna tržišta kapitala može se ulagati jedino u vrijednosne papire izdavatelja čije je sjedište u nekoj od članica EU ili članica OECD-a. Do ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju u inozemnu imovinu moglo se ulagati najviše 20% imovine mirovinskog fonda. Od ulaska u EU nema ograničenja. Također, imovina mirovinskog fonda morala se ulagati u vrijednosne papire čiji je izdavatelj RH, odnosno HNB najmanje do 50% imovine mirovinskog fonda. Zbog zaštite imovine mirovinskog fonda, kod ulaganja su se upotrebljavati terminski ugovori, opcije i ostali izvedeni financijski instrumenti. Mirovinskom društvu je zabranjena prodaja bilo kakve imovine mirovinskog fonda članovima uprave i nadzornog odbora mirovinskog društva, banci skrbniku te bilo kojoj drugoj osobi koja je povezana osoba s navedenim fizičkim ili pravnim osobama. Također, zabranjeno je i kupovanje imovine od bilo koje fizičke ili pravne osobe koje imaju veze s mirovinskim društvom ili mirovinskim fondom, kao i davanje kredita ili jamstva svim fizičkim ili pravnim osobama. Najviše se ulaže u državne obveznice, ulaganja u domaće i otvorene investicijske fondove znatno se povećavaju dok su ulaganja u inozemne vrijednosne papire relativno manja.

2.2.4 Struktura ulaganja u obvezne mirovinske fondove kategorije A

Obvezni mirovinski fondovi kategorije A, namijenjeni mlađim članovima i onima koji preferiraju nešto rizičniju imovinu koja posljedično u dužem roku može osigurati i veće prinose, kako je vidljivo iz slike 1 ulagali su oko 49,8% sredstava u domaće državne i korporativne obveznice te oko 41,6% u domaće i inozemne dionice. U ovoj kategoriji OMF-ova maksimalna dozvoljena izloženost dioničkom tržištu (kroz direktna ulaganja u dionice ili indirektno putem investicijskih fondova koji ulažu u dionice) iznosila je do kraja 2018. godine 55% neto imovine mirovinskog fonda.

²⁴ Zakon o obveznim mirovinskim fondovima, (NN 19/14, 51/13) <https://www.zakon.hr/z/708/Zakon-o-obveznim-mirovinskim-fondovima> (posjećeno 22.01.2019.)

Slika 1: Struktura ulaganja obveznih mirovinskih fondova kategorije A na dan 31.12.2018. godine

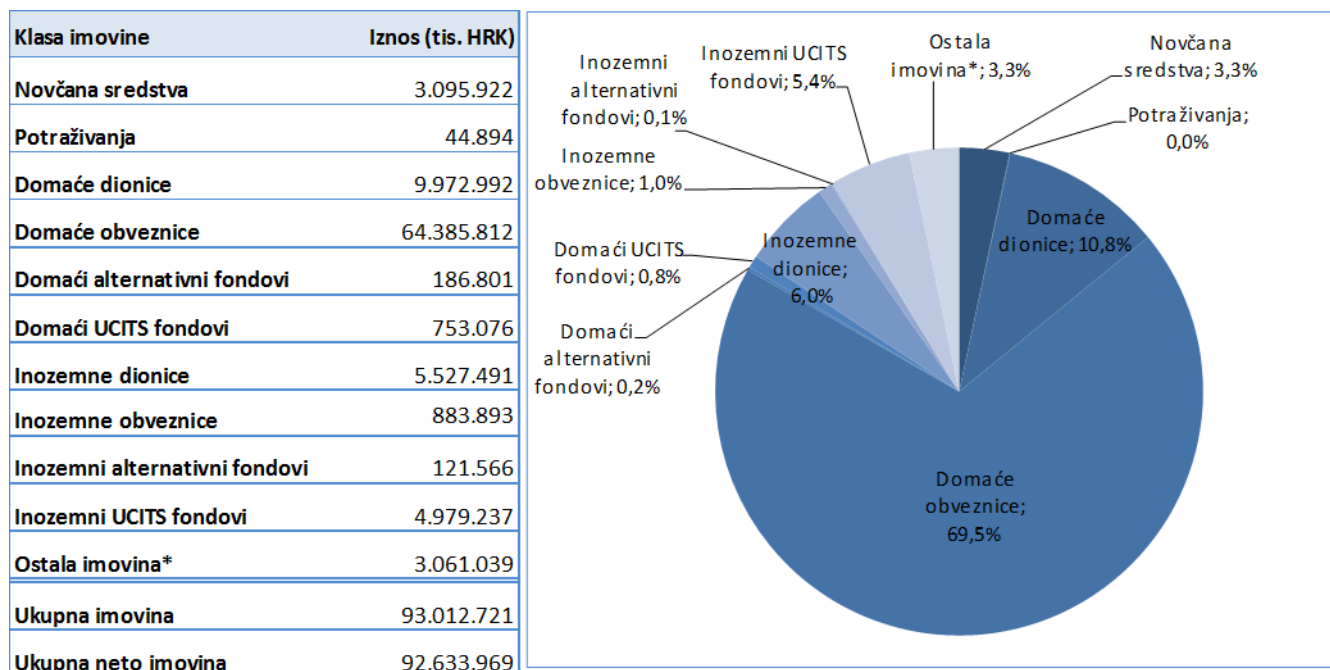
*Ostala imovina uključuje instrumente tržišta novca i depozite

Izvor: HANFA

2.2.5 Struktura ulaganja obveznih mirovinskih fondova kategorije B

Obvezni mirovinski fondovi kategorije B slijednici su jedinstvenih obveznih mirovinskih fondova od vremena prije uvođenja kategorija A, B i C te sukladno tome kategorija obveznih mirovinskih fondova u kojoj je daleko najviše članstva i imovine. Kako je vidljivo iz slike 2, OMF-ovi kategorije B ulagali su oko 69,5% sredstava u domaće državne i korporativne obveznice te oko 22,2% u domaće i inozemne dionice. U ovoj kategoriji OMF-ova maksimalno dozvoljena izloženost dioničkom tržištu po Zakonu (kroz direktna ulaganja u dionice ili indirektno putem investicijskih fondova koji ulažu u dionice) iznosila je do kraja 2018. godine 35% neto imovine mirovinskog fonda. Razlog velikoj izloženosti obveznicama Republike Hrvatske su postojeći zakonski limiti ulaganja, ali i premali broj projekata pripremljenih na način da zadovoljavaju zakonske uvjete za ulaganja mirovinskih fondova. Uz maksimalnu dozvoljenu izloženost dioničkom tržištu, ostatak portfelja moguće je trenutno razumno uložiti u domaće državne obveznice jer instrumenti novčanog tržišta kao ni obveznice drugih članica EU za sada ne nude zadovoljavajuće očekivane prinose u odnosu na očekivani rizik.

Slika 2: Struktura ulaganja obveznih mirovinskih fondova kategorije B na dan 31.12.2018. godine

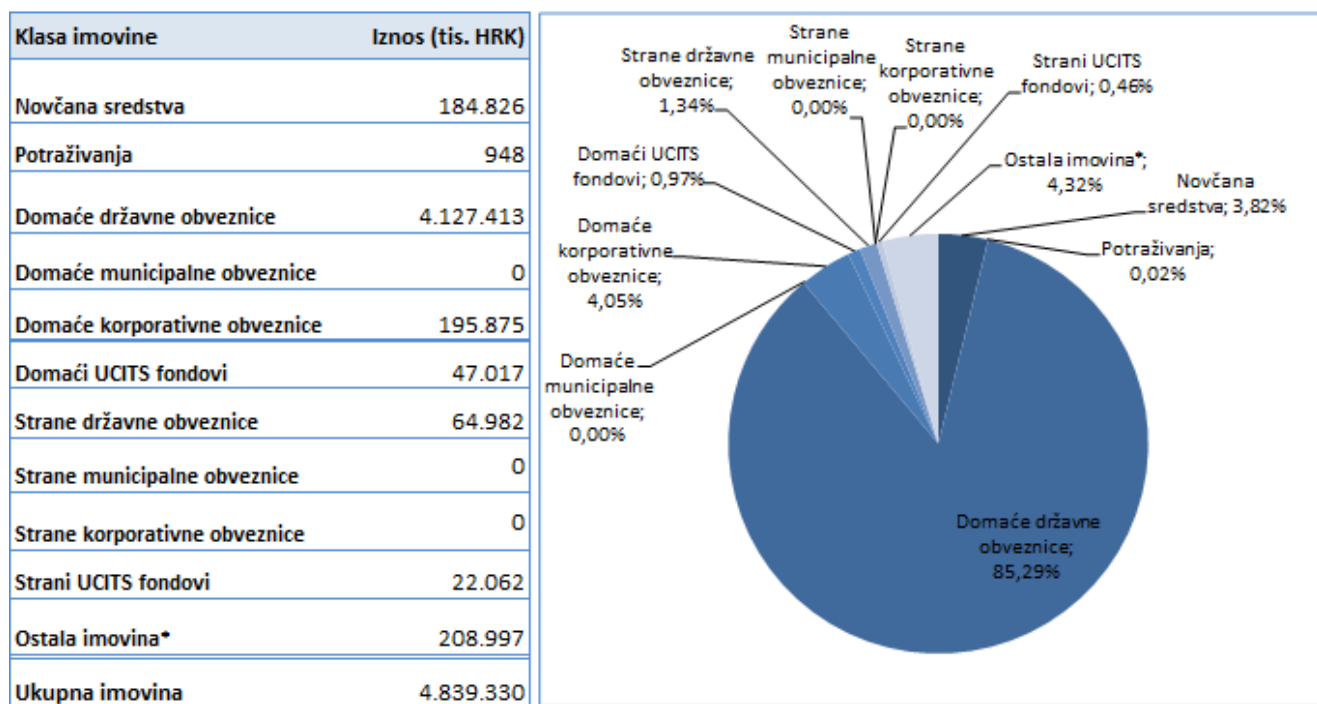
*Ostala imovina uključuje instrumente tržišta novca i depozite

Izvor: HANFA

2.2.6 Struktura ulaganja obveznih mirovinskih fondova kategorije C

Obvezni mirovinski fondovi kategorije C namijenjeni su članovima koji su najbliže umirovljenju, tj. osobama kojima je do starosne mirovine ostalo manje od 5 godina te svim ostalim članovima čija je sklonost rizicima vrlo niska. U ovoj kategoriji OMF-ova potpuno je zabranjeno ulaganje u dioničko tržište, odnosno dozvoljeno je jedino ulaganje u obveznice i investicijske fondove koji ulažu u obveznice te u instrumente novčanog tržišta. Kako je vidljivo iz slike 3, fondovi kategorije C ulagali su gotovo isključivo u domaće državne obveznice te u manjoj mjeri u domaće korporativne obveznice

Slika 3: Struktura ulaganja obveznih mirovinskih fondova kategorije C na dan 31.12.2018. godine

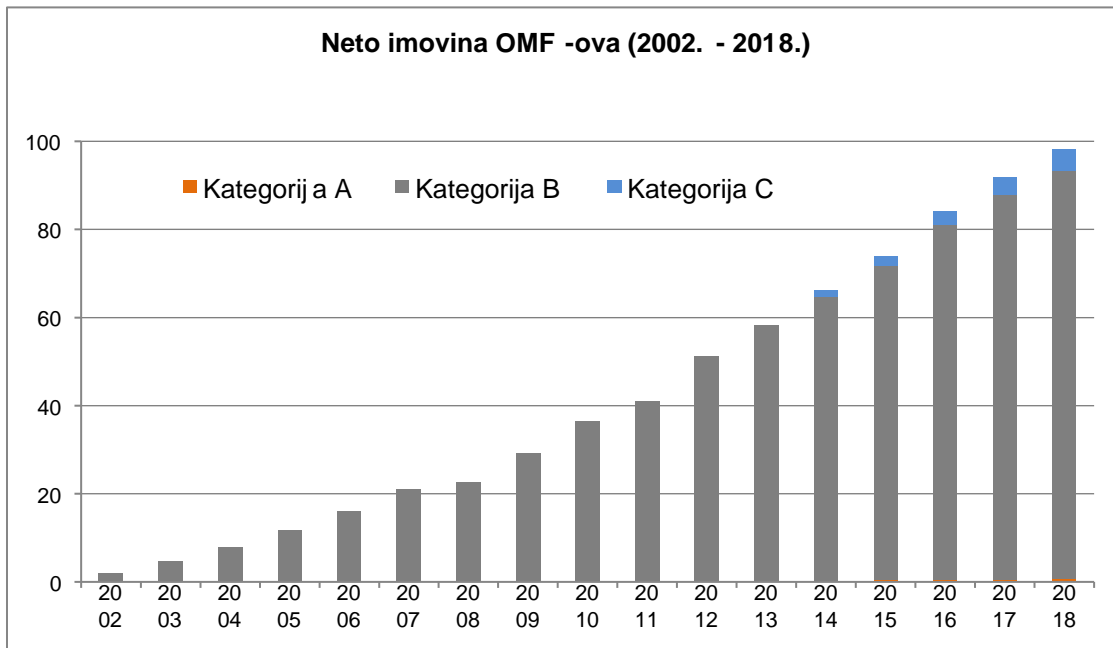
*Ostala imovina uključuje instrumente tržišta novca i depozite

Izvor: HANFA

2.2.7 Rezultati poslovanja obveznih mirovinskih fondova

Na kraju 2018. godine neto imovina OMF-ova dosegla je 98 milijardi kuna uz porast na godišnjoj razini od 6,75%. Neto mirovinski doprinosi uplaćeni u II. stup u 2018. godini iznosili su 6,2 milijardi kuna, dok su isplate iz II. stupa iznosile 1,1 milijardi kuna, a obvezni mirovinski fondovi su u 2018. godini svojim članovima zaradili 1,1 milijardi kuna. U 2018. godini ukupna uplata neto mirovinskih doprinosa u II. stup veća je za 9,5% u odnosu na prethodnu godinu.

Slika 4: Kretanje neto imovine obveznih mirovinskih fondova od početka rada

Izvor: HANFA

Tablica 1: Neto imovina obveznih mirovinskih fondova po kategorijama (u mil. kuna)

Datum	Kategorija A	Kategorija B	Kategorija C	Ukupno
31.12.2005		11.714		11.714
31.12.2006		15.919		15.919
31.12.2007		21.002		21.002
31.12.2008		22.591		22.591
31.12.2009		29.265		29.265
31.12.2010		36.328		36.328
31.12.2011		41.067		41.067
31.12.2012		51.134		51.134

31.12.2013		58.238		58.238
31.12.2014	354	64.351	1.577	66.282
31.12.2015	417	71.352	2.236	74.005
31.12.2016	506	80.624	3.049	84.179
31.12.2017	590	87.375	3.960	91.925
31.12.2018	653	92.634	4.839	98.126

Izvor: HANFA

2.2.8 Prinosi obveznih mirovinskih fondova

Prinosi OMF-ova, prikazani putem referentnih indeksa za pojedine kategorije fondova (MIREX A, MIREX B i MIREX C), u 2018. godini i od njihovog početka rada dani su u tablici 2.

Tablica 2: Prinosi obveznih mirovinskih fondova prikazani putem indeksa MIREX

	Prinos u 2018. godini	Prinos od početka rada*
MIREX A	0,84%	7,04%
MIREX B	1,02%	5,47%
MIREX C	2,94%	6,00%

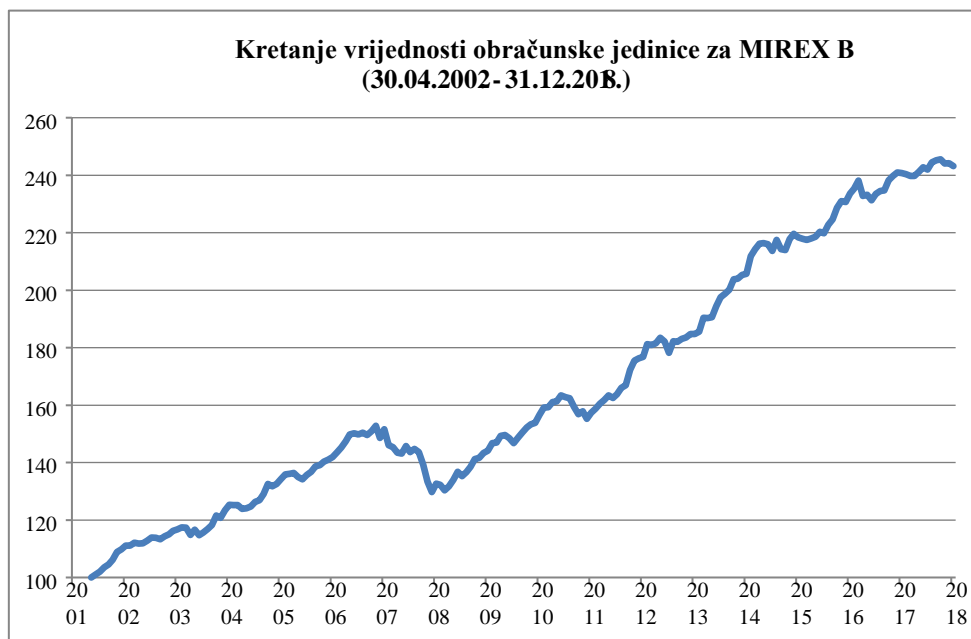
Izvor: HANFA * *prinos na godišnjoj razini*

U 2018. godini najveće prinose su ostvarili OMF-ovi kategorije C, dok su najniže prinose ostvarili OMF-ovi kategorije A. S obzirom da fondovi kategorija A i C posluju tek od kraja kolovoza 2014. godine, prerano je dati ocjenu ostvarenih prinosa OMF-ova tih kategorija kroz duža razdoblja, tj. od njihovog osnutka. Međutim, nakon nešto više od tri godine rada

fondova kategorije A i C vidimo da je prinos od početka rada fondova kategorije A nešto veći od fondova kategorije C, a što odražava i njihova povećana rizičnost²⁵.

Na slici 5 prikazano je kretanje vrijednosti indeksa MIREX B, koji predstavlja prosječnu vrijednost OMFova kategorije B, a na kojem je vidljivo da je od početka rada njezina vrijednost i više nego udvostručena.

Slika 5: Kretanje vrijednosti indeksa MIREX B

Izvor: HANFA

Prosječan godišnji prinos indeksa MIREX B u periodu od početka rada do kraja 2018. godine iznosi 5,47% što upućuje na ispunjavanje ključnih ciljeva mirovinske reforme – osiguravanje sigurnosti uplaćenih sredstava članova te postizanje prinosa koji će uvećati mirovinsku štednju. Na samom početku provođenja mirovinske reforme 2002. godine optimistične prognoze govore su o mogućim prinosima OMF-ova od 2% iznad stope inflacije. Hrvatski

²⁵ Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2018. str. 9.-12. https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-04-01/123603/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_FONDOVA_2018.pdf (posjećeno 10.07.2019.)

OMF-ovi i dalje ostvaruju bolje rezultate od očekivanja, tj. prosjek godišnjih realnih prinosa OMF-ova kategorije B u periodu od osnivanja do kraja 2018. godine iznosi 3,54%²⁶.

Prinos indeksa MIREX A od početka rada 21. kolovoza 2014. godine do kraja 2018. godine, izražen na godišnjoj razini, iznosio je 7,04% dok je odgovarajući prinos za MIREX C iznosio 6,00%.²⁷.

Uspoređujući hrvatske mirovinske fondove s mirovinskim fondovima iz drugih država (Tablica 3: Realni prinosi mirovinskih fondova) vidljivo je da je prosjek ostvarenih godišnjih realnih prinosa hrvatskih mirovinskih fondova kategorije B među najboljima²⁸.

Tablica 3: Realni prinosi mirovinskih fondova u pojedinim državama na kraju 2017. godine kroz razdoblje od 10 godina

Država	Desetogodišnji prosječni realni prinos (2007. – 2017.)	Država	Desetogodišnji prosječni realni prinos (2007. – 2017.)
Nizozemska	4,4	Italija	1,7
Danska	4,4	Turska	1,3
Kanada	4,0	Luksemburg	1,3
Izrael	4,0	Austrija	1,1
Hrvatska	3,3	Portugal	0,9
Norveška	3,2	Island	0,8
Švicarska	3,0	SAD	0,5
Australia	2,5	Latvija	0,5
Belgija	2,1	Češka	-0,1

²⁶ Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2018 str 8.-7. https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-04-01/123603/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_FONDOVA_2018.pdf (posjećeno 10.07.2019.)

²⁷ Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2018 str 8.-9. https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-04-01/123603/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_FONDOVA_2018.pdf (posjećeno 10.07.2019.)

²⁸ Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2018 str 10. https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-04-01/123603/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_FONDOVA_2018.pdf (posjećeno 10.07.2019.)

Čile	2,0	Slovačka	-0,3
Meksiko	1,9	Bugarska	-0,4
Južna Koreja	1,8	Estonija	-1,3

Izvor: OECD Global Pension Statistics

Zarade hrvatskih OMF-ova u 2018. godini iznosile su ukupno za sve fondove 1,1 milijardi kuna.

Tablica 4: Zarade obveznih mirovinskih fondova po kategorijama u 2018. godini

	Zarada fondova (mil. HRK)
OMF-ovi kategorije A	4
OMF-ovi kategorije B	953
OMF-ovi kategorije C	126
Ukupno	1.083

Izvor: Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2018. https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-04-01/123603/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_FONDOVA_2018.pdf

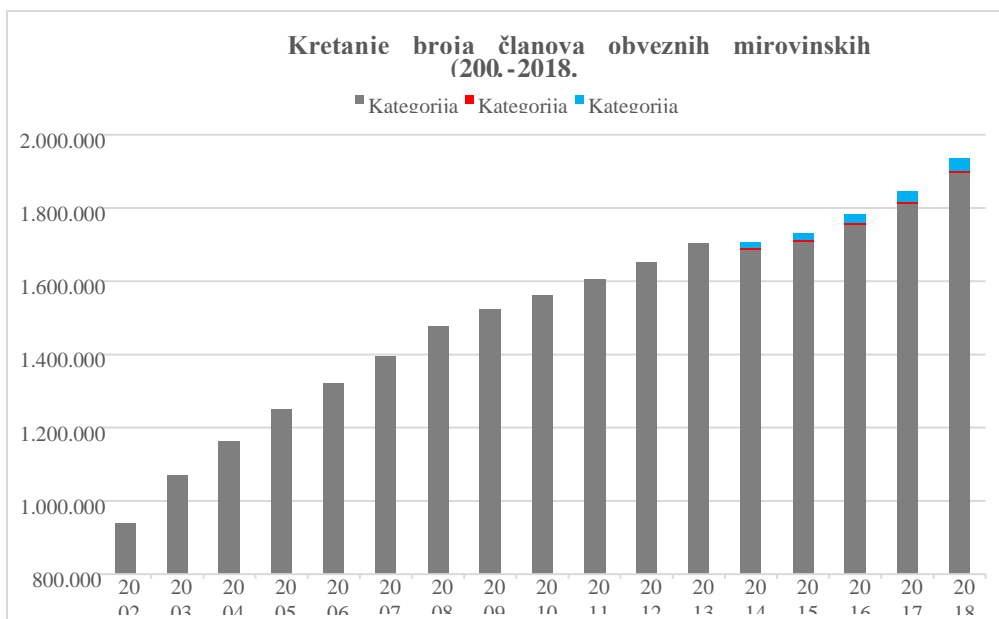
Najveći doprinos zaradama OMF-ova u 2018. godini ostvaren je kroz ulaganja u domaće državne obveznice.

2.2.9 Članovi obveznih mirovinskih fondova

Krajem 2018. godine u obveznim mirovinskim fondovima nalazilo se ukupno 1.936.261 član. Prosječan godišnji rast broja članova iznosi oko 4,6 posto u periodu od osnivanja do kraja 2018. godine. Na slici 7 prikazano je kretanje broja članova obveznih mirovinskih fondova od početka rada OMF-ova²⁹.

²⁹ Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2018. str. 12.-15. https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-04-01/123603/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_FONDOVA_2018.pdf (posjećeno 10.07.2019.)

Slika 7: Kretanje broja članova obveznih mirovinskih fondova od početka rada

Izveštaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2018 str
https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-04-01/123603/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_FONDOVA_2018.pdf

Pozitivna kretanja u gospodarstvu odrazila su se i na uplate članova obveznih mirovinskih fondova tako da su ukupne uplate u fondove po pojedinim društvima za upravljanje u 2018. godini rastle u rasponu od 7,6% do 12,1% posto u odnosu na prethodnu godinu. Međutim, još je uvijek dosta veliki postotak članova obveznih mirovinskih fondova koji nisu imali uplate u 2017. i 2018. godini, a ovisno o pojedinom društvu taj se broj kreće oko 20%. S obzirom da se u tu grupu ubrajaju i članovi koji su radili preko student servisa, ugovora o djelu te oni koji za svoj rad nisu primali plaću, očekujemo da će se njihovi računi puniti u budućnosti. Što se tiče izlazaka članova, navedeni brojevi su još uvijek relativno mali u odnosu na ukupno članstvo.

Tablica 5: Uplate, izlasci i promjene članstva u obveznim mirovinskim fondovima

		Allianz ZB d.o.o.	Erste d.o.o.	PBZ-CO d.d.	Raiffeisen d.d.
Prosječna mjesečna uplata u 000 kn	2017	177.789	68.259	84.056	141.852
	2018	191.312	76.550	93.052	154.038
	promjena %	7,6%	12,1%	10,7%	8,6%
Ukupna uplata u 000 kn	2017	2.133.464	819.113	1.008.667	1.702.220
	2018	2.295.748	918.604	1.116.623	1.848.452
	promjena %	7,6%	12,1%	10,7%	8,6%
Uplata po članu	2017	279,0	229,9	251,4	257,7
	2018	292,4	242,5	263,6	271,4
	promjena %	4,8%	5,5%	4,8%	5,3%
Broj članova bez uplata	2017	20,0%	20,2%	19,8%	21,1%
	2018	19,8%	19,2%	19,8%	20,7%
	promjena %	-1,1%	-5,0%	-0,1%	-1,8%
Ukupni izlasci članova po osnovi odlaska u mirovinu		2.795	1.155	1.377	2.726
Prelasci iz fonda B u C po sili Zakona		3.306	1.378	1.765	3.601

Izvor: Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2018.

https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-04-01/123603/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_FONDOVA_2018.pdf

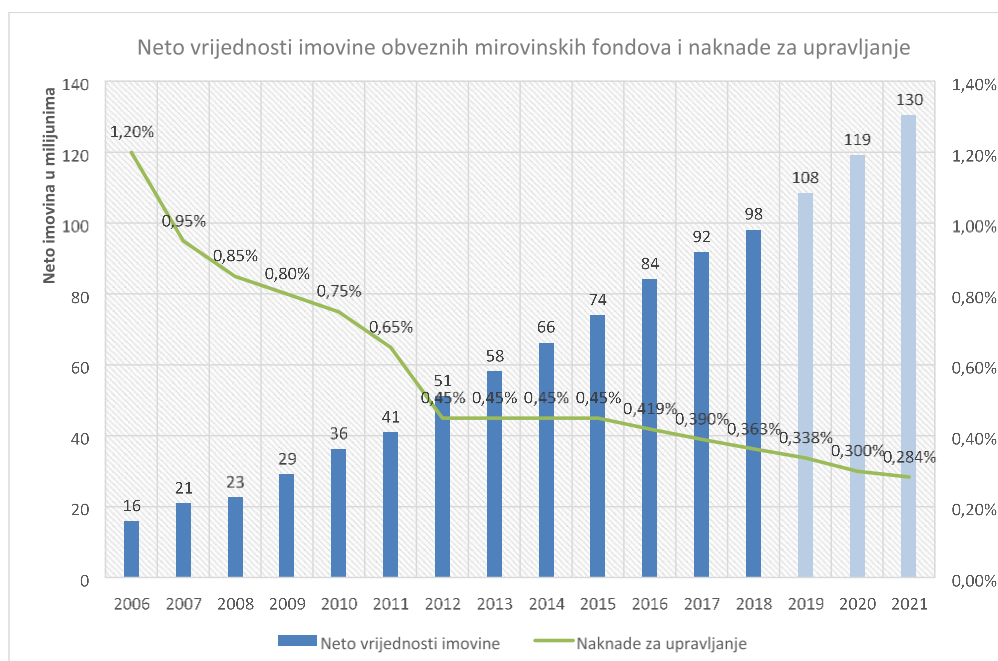
2.2.10 Naknade i zarade društava za upravljanje

Mirovinsko društvo radi pokrića svojih troškova može, sukladno zakonskim odredbama, zaračunati ulaznu, upravljačku i izlaznu naknadu. Ulazna naknada do kraja 2018. godine mogla je iznositi najviše 0,8 posto od uplaćenih doprinosa, a po toj osnovi Društva su u 2018. godini prihodovala naknadu u rasponu od 0,5% do 0,8%.

U 2018. godini najviša naknada za upravljanje obveznim mirovinskim fondovima iznosila je 0,363% godišnje od osnovice, tj. od ukupne imovine fonda umanjene za obveze spram ulaganja. Sukladno izmjenama ZOMF-a iz prosinca 2018. godine naknada za upravljanje

OMF-ova za 2019. godinu iznosi 0,338% od osnovice. Stopa naknade za upravljanje obveznim mirovinskim fondovima umanjivat će se i u narednim godinama te će 2020. godine iznositi 0,3%, a za daljnje godine će se smanjivati godišnje za 5,5% u odnosu na stopu iz prethodne godine sve dok ne dosegne stopu od 0,27% što će se dogoditi 2022. godine. Općenito se naknada za upravljanje obveznim mirovinskim fondovima smanjivala tijekom godina kako je rasla njihova imovina. Slika 8 prikazuje kretanje neto vrijednosti imovine obveznih mirovinskih fondova i naknade za upravljanje u posljednjih 12 godina te projekciju kretanja u slijedeće tri godine uz zakonom određeno smanjenje upravljačke naknade.

Slika 8: Neto vrijednost imovine obveznih mirovinskih fondova i naknade za upravljanje

Izvor: Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2018.

https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-04-01/123603/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_FONDOVA_2018.pdf

Izlazna naknada naplaćuje se u prve tri godine članstva prilikom promjene društva za upravljanje. Ako se radi o promjeni u prvoj godini članstva, naknada iznosi 0,8% od ukupne imovine na osobnom računu člana, u drugoj godini 0,4%, a u trećoj 0,2%. Članovi obveznih mirovinskih fondova mogu promijeniti kategoriju fonda bez plaćanja naknade za izlaz jednom godišnje i to u mjesecu u kojemu su rođeni.

Imovina OMF-a može biti terećena i za naknadu depozitaru te za troškove, provizije ili pristojbe vezane uz stjecanje ili prodaju imovine OMF-a, uključujući i troškove radi zaštite

odnosno očuvanja imovine. Naknada depozitaru ne može biti viša od 0,1% od prosječne godišnje neto vrijednosti OMF-a, a Agencija svake godine odlukom utvrđuje visinu naknade depozitaru za narednu kalendarsku godinu. Tako je za 2018. godinu Agencija donijela odluku o najvišoj naknadi u visini 0,03% od osnovice, tj. od ukupne imovine fonda umanjene za obveze spram ulaganja. Naknada depozitaru koja je teretila imovinu obveznih mirovinskih fondova u 2018. godini u prosjeku je smanjena u odnosu na prethodnu godinu i kretala se u rasponu od 0,019% do 0,025% od osnovice³⁰.

Prema dostupnim informacijama hrvatski OMF-ovi spadaju među najjeftinije pružatelje ove usluge u srednjoj i istočnoj Europi a također prema ostvarenim prinosima spadaju među najuspješnije u istoj grupi zemalja

Tablica 6: Naknade koje naplaćuju mirovinski fondovi u različitim zemljama

Država	Naknada za upravljanje	Ulazna naknada	Naknada za uspješnost
Hrvatska	0,363%	0,80%	-
Poljska	0,38%	0,11%	0,03%
Mađarska	0,53%	-	-
Makedonija	0,53%	0,72%	-
Slovačka	0,59%	0,11%	0,19%
Turska	0,71%	0,27%	-
Bugarska	0,79%	0,70%	0,08%
Španjolska	1,08%	-	-
Estonija	1,73%	-	-

Izvor: Izveštaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2018.

https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-04-01/123603/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_FONDOVA_2018.pdf (posjećeno 20.07.2019.)

Za razliku od ostalih zemalja, hrvatska društva koja upravljaju OMF-ovima imaju obvezu plaćanja troškova REGOS-a i Agencije, tj. isti se plaćaju iz prihoda društava za upravljanje, a

³⁰ Izveštaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2018 str 14.-17. https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-04-01/123603/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_FONDOVA_2018.pdf (posjećeno 20.07.2019.)

ne iz imovine fondova. Visina naknade za REGOS određena je u iznosu od 2,50 kn mjesečno po članu OMF-a u 2018. godini, a ista je povećana na 3 kn mjesečno po članu OMF-a u 2019. godini. Tijekom 2018. godine naknada Agenciji iznosila je 0,33‰ (tisućinki) računano od osnovice, tj. od ukupne vrijednosti imovine OMF-a, dok je ista u 2019. godini povećana na 0,35‰ (tisućinki). Da bi usporedba naknada za upravljanje po zemljama bila primjerenija, potrebno je naknadu hrvatskih OMF-ova ispraviti za trošak REGOS-a i Agencije. U tom bi slučaju naknada za upravljanje koju Društva uprihode za 2018. godinu iznosila 0,27%. U nastavku slijedi prikaz naknada za REGOS i Agenciju koje su mirovinska društva platila u 2018. godini.

Tablica 7: Naknade za REGOS i Agenciju u 2018. godini (u tisućama kuna)

Mirovinsko društvo	2018. godina	
	Naknada za REGOS	Naknada za Agenciju
Allianz ZB d.o.o.	20.158	12.387
Erste d.o.o.	9.714	4.566
PBZ CO d.d.	10.883	5.234
Raiffeisen d.d.	17.474	10.060
Ukupno	58.229	32.247

Izvor: Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2018.

https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-04-01/123603/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_FONDOVA_2018.pdf (posjećeno 22.07.2019.)

Društva su u 2018. godini ostvarila ukupne prihode u iznosu od 457 milijuna kuna (2017.: 434 milijuna kuna) što je porast od 5,4% u odnosu na prethodnu godinu. Osim prihoda od upravljanja mirovinskim fondovima, Društva su ostvarila i dodatne prihode od upravljanja vlastitim kapitalom, a koji je većim dijelom uložen u hrvatske državne obveznice i evidentiran je u tablici 8 pod stavkom ostali prihodi³¹.

³¹ Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2018. str. 15.-18. https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-04-01/123603/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_FONDOVA_2018.pdf (posjećeno 10.07.2019.)

Tablica 8: Prihodi i rashodi Društava u 2018. godini (u tisućama kuna)

	Allianz ZB d.o.o.*	Erste d.o.o.*	PBZ CO d.d.	Raiffeisen d.d.*
Naknada od uplaćenih doprinosa	14.490	10.940	9.005	19.394
Naknada od ukupne imovine fonda	148.121	56.278	57.213	131.494
Naknada za izlaz	5	2	0	6
Prihodi od upravljanja fondom	162.616	67.220	66.218	150.894
Ostali prihodi	229	3.820	2.240	3.874
Ukupni prihodi	162.845	71.040	68.458	154.768
Naknada za Agenciju	12.387	4.566	5.234	10.060
Naknada za REGOS	20.158	9.714	10.883	17.474
Troškovi marketinga i CRM-a	3.624	871	532	2.562
Ostali troškovi	17.939	6.414	950	6.579
Rashodi od upravljanja fondom	54.108	21.565	17.599	36.675
Troškovi osoblja	12.265	12.303	10.937	11.357
Ostali troškovi	5.596	7.088	6.356	9.971
Amortizacija	558	2.271	189	1.912
Rashodi od poslovanja društva	18.419	21.662	17.482	23.240
Ukupni rashodi	72.528	43.227	35.081	59.915
Dobit prije poreza	90.317	27.813	33.377	94.853
Porez	16.268	5.110	6.007	17.129
Neto dobit	74.049	22.703	27.370	77.724

*Društva Allianz ZB d.o.o., Erste d.o.o. i Raiffeisen d.d. upravljaju s obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima

Izvor: Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2018.

https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-04-01/123603/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_FONDOVA_2018.pdf (posjećeno 22.07.2019.)

Tijekom 2018. godine daljnji razvoj poslovanja doveo je do novog zapošljavanja, a time i do povećanja troškova osoblja pa i nekih drugih troškova kao što su: troškovi nadzora, troškovi REGOS-a, troškovi razvoja i unaprjeđenja informacijskog sustava, troškovi marketinga te ostali troškovi. Regulatorni nadzor ukazao je na potrebu daljnjeg unapređenja poslovanja u smislu nadogradnje investicijskog procesa kroz ulaganja u nova aplikativna rješenja te

podizanje razine sigurnosti pristupa informacijskim servisima. U želji da pruže što kvalitetniju uslugu svojim članovima Društva su u 2018. godini ulagala dodatna sredstva u komunikaciju i izvještavanje, a što je dodatno podiglo razinu transparentnosti prema članovima. Ukupni rashodi u 2018. godini iznosili su 211 milijuna kuna (2017.: 182 milijuna kuna), od toga je REGOSu plaćeno 58 milijuna kuna (2017.: 56 milijuna kuna), a Agenciji 32 milijuna kuna (2017.: 27 milijuna kuna). Neto dobit za sva četiri društva u 2018. godini iznosila je 202 milijuna kuna, tj. ista je manja za 2,3% od neto dobiti iz 2017. godine³².

³² Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2018 str 18.
https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-04-01/123603/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_FONDOVA_2018.pdf

2.3 Vrste mirovina

Mirovine se razlikuju prema uvjetima koje trebate ispuniti za odlazak u mirovinu ili stjecanje prava na nju, a pojedine skupine osiguranika imaju povoljnije uvjete za umirovljenje

2.3.1 Starosna mirovina

Pravo na starosnu i prijevremenu starosnu imovinu osiguranik stječe od dana kada su ispunjeni uvjeti za mirovinu, s time što se to pravo može ostvariti tek nakon prestanka osiguranja (zaposlenje, obavljanje obrtničke ili poljoprivredne djelatnosti i dr.) Pravo na starosnu mirovinu u 2009. godini, muškarac je stjecao kada je navršio 65 godina života i žena 60 godina života, uz uvjet minimalno 15 godina mirovinskog staža. Pravo na starosnu mirovinu imao je i muškarac zaposlen s nepunim radnim vremenom kada je navršio 65 godina života i žena 60 godina života, uz provedenih 15 godina u osiguranju. „U studenom 2010. propisano je prijelazno razdoblje od 20 godina (od 2010. do 2030. godine) u kojem pravo na starosnu i prijevremenu starosnu mirovinu žene mogu steći pod povoljnijim uvjetima U 2011. godini žene su mogle pravo starosnu mirovinu ostvariti kada su napunile 60 godina i 3 mjeseca života i 15 godina mirovinskog staža, a danas u 2017. sa 61 godinu i 9 mjeseci i 15 godina staža. Od 1.1.2014. do 31.1.2030., pravo na starosnu imovinu osiguranik ima kada navršu 65 godina i 15 godina mirovinskog staža. Međutim, dobna granica starosne mirovine smanjuje se osiguranicima koji rade na radnim mjestima koji su opasni po zdravlje i život, te osobe s invaliditetom, npr. slijepi osobe, oboljeli od cerebralne paralize, multiple skleroze, gluhe osobe i ostalo. „Pravo na starosnu mirovinu za dugogodišnjeg osiguranika ima osiguranik kada navršu 60 godina života i 41 godinu staža osiguranja³³“ U tih 41 godinu staža osiguranja uračunava se staž osiguranja, ne i posebni staž.

2.3.2 Prijevremena starosna

Sustav mirovinskog osiguranja RH je naslijedila je od bivše države te ga je nakon određenog vremena reformirala i prilagodila novonastalim gospodarskim i demografskim uvjetima. RH je u razdoblju od 1968. do 1971. godine, uz određene promjene u društvenom uređenju države, koje su dale veći stupanj samostalnosti u odlučivanju federalnim jedinicama, pa tako i

³³ Zakon o mirovinskom osiguranju čl. 35 NN 151/14
<https://www.zakon.hr/z/91/Zakon-o-mirovinskom-osiguranju> (posjećeno 20.01.2019.)

<https://www.zakon.hr/z/91/Zakon-o-mirovinskom-osiguranju>

na području uređenja socijalne sigurnosti građana, od početka uređenja svojeg sustava mirovinskog osiguranja, građanima omogućila, uz ostvarivanje prava na starosnu mirovinu i ostvarivanje prava na prijevremenu starosnu mirovinu³⁴

Pojedini radnici nisu mogli odraditi propisani vijek rada i ispuniti uvjete za starosnu mirovinu, odnosno nisu mogli istovremeno navršiti potrebnu starosnu dob za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu i propisani uvjet mirovinskog staža. „Razlog tome je što su oni u vrlo ranoj dobi počeli raditi, a ipak su do dobi od 50, odnosno 55 godina odradili 30, odnosno 35 godina staža. Stoga, opredijelilo se da je takvim radnicima potrebno osigurati odgovarajući stupanj socijalne sigurnosti, bez obzira na to što i do 5 godina ranije završavaju svoj radni vijek. U mirovinskom sustavu RH, takva odluka je ostala ali uz određene promjene do danas.

2007. godine, promijenio se „način određivanja visine prijevremene starosne mirovine, izmjenom polaznog faktora za određivanje prijevremene starosne mirovine. Spomenute izmjene trebale su dati rezultata u sljedećem srednjoročnom razdoblju“ Međutim, mirovinski sustav je i nakon toga bio u neravnoteži.

Prema Zakonu o izmjenama i dopunama ZOMO koji je stupio na snagu 1. studenog 2010., ukupan godišnji priljev prijevremenih umirovljenika u narednim godinama trebao se smanjivati, s obzirom na postrožene uvjete za ostvarivanje prava na prijevremenu starosnu mirovinu i izmjene načina njenog određivanja. Od 1.1.2014. do 31.1.2030., pravo na prijevremenu starosnu imovinu osiguranik ima kada navršši 60 godina i 35 mirovinskog staža.

2.3.4 Invalidska mirovina

Za ostvarivanje prava na invalidsku mirovinu mora postojati djelomični ili potpuni gubitak radne sposobnosti te uvjet staža. Ako zbog bolesti ili ozljede izvan zaposlenja nastane bilo kakav gubitak radne sposobnosti (do svoje navršene 65 godine) onda zaposlenik stječe pravo na invalidsku mirovinu pod uvjetom da mu navršeni mirovinski staž pokriva najmanje 1/3 radnog vijeka. Nezaposlene osobe (ako nisu u osiguranju) koje izgube radnu sposobnost prije podnošenja zahtjeva za mirovinu imaju pravo na mirovinu od dana nastanka invalidnosti pod uvjetom da je zahtjev proveden u roku od 6 mjeseci otkad je nastala određena invalidnost. Međutim, ako je zahtjev podnesen nakon isteka navedenog roka, osiguranik ima pravo na

³⁴ Baloković, S. Prijevremeno umirovljenje u RH. Zagreb: Ministarstvo, gospodarstva, rada i poduzetništva 2010. 93str

mirovinu najranije 6 mjeseci unatrag računajući od prvog dana do idućeg mjeseca nakon podnošenja zahtjeva.³⁵ Korisniku prava na invalidsku mirovinu zbog opće nesposobnosti za rad i korisniku prava na invalidsku mirovinu zbog potpunog gubitka radne sposobnosti koji je prouzročena bolešću prevodi se to pravo na starosnu mirovinu muškarcu s navršениh 65 godina života. U 2015. godini žene su imale to pravo s navršениh 61 godinu i 3 mjeseca, u 2016. godini sa 61 godinu i 6 mjeseca. Sada u 2017. godini, ovo pravo žene stječu kada navrše 61 godinu i 9 mjeseci.

2.3.5. Obiteljska mirovina na području mirovinskog sustava RH

„Članovi obitelji umrlog osiguranika imaju pravo na obiteljsku mirovinu ako je osiguranik nakon kojeg ostvaruju pravo na mirovinu navršio najmanje 5 godina radnog staža osiguranja ili najmanje 10 godina mirovinskog staža (radnog i posebnog staža, npr. u domobranima) ako je ispunjavao uvjete dužine mirovinskog staža za stjecanje prava na invalidsku mirovinu, ako je bio korisnik starosne, prijevremene starosne ili invalidske mirovine ili je bio korisnik prava na profesionalnu rehabilitaciju.

Članovi obitelji koji imaju pravo na obiteljsku mirovinu su npr. :

- Udovica, udovac, izvanbračni drug, životni partner ili neformalni životni partner
- Dijete sa statusom osobe s invaliditetom
- Dijete mlađe od 15 godina u slučaju smrti roditelja i ima pravo na korištenje te mirovine do svoje 18. godine tijekom redovitog školovanja i ako je bez posla
- Otac, majka, očuh, maćeha, životni partner roditelja i posvojitelji³⁶

³⁵ Baloković, S. Prijevremeno umirovljenje u RH, Zagreb: Ministarstvo, gospodarstva, rada i poduzetništva 2010. 93str

³⁶<http://www.mirovinsko.hr/default.aspx?id=73> posjećeno 20.01.2019.

3. RAIFFEISEN MIROVINSKI FONDOVI

3.1 Raiffeisen obvezni mirovinski fond

Kao što se već na temelju naziva ovog fonda može naslutiti, ovdje se radi o takvom mirovinskom fondu koji je obvezan za sve (osim za djecu, maloljetnike, studente). Raiffeisen obvezni mirovinski fond je prema časopisu World Finance proglašen najboljim mirovinskim fondom godine u Hrvatskoj. Drugi je obvezni mirovinski fond u Hrvatskoj prema broju članova. Više od trećine zaposlenih odabralo je upravo ovaj mirovinski fond kao svoj obvezni. Čak 31% ukupnog broja članova svih mirovinskih fondova u Hrvatskoj otpada na ovaj fond. Obvezni mirovinski fond, odnosno u našem slučaju Raiffeisen obvezni mirovinski fond čini drugi mirovinski stup (dobrovoljni mirovinski fondovi čine treći mirovinski stup).

Štednja u ovom drugom mirovinskom stupu obvezna je za sve zaposlene i za osobe koje primaju honorare. Uplatom financijskih sredstava u Raiffeisen obvezni mirovinski fond osoba daje ista na upravljanje Raiffeisen mirovinskom društvu. Mirovinsko društvo njime upravlja na način da ulaže u određene vrijednosne papire prema zakonskim odredbama. Ovdje je bitno naglasiti da se obvezni mirovinski fondovi pojedinih mirovinskih društava međusobno ne razlikuju te da karakteristike jednog obveznog mirovinskog fonda mirovinskog društva ujedno predstavljaju karakteristike mirovinskog fonda nekog drugog mirovinskog društva. Nakon što pojedinac stekne uvjete za mirovinu, sva sredstva koja je on uštedio će se prebaciti s njegovog osobnog mirovinskog računa u Raiffeisen mirovinskom društvu u mirovinsko osiguravajuće društvo koje on odabere. Osim uštedjenih financijskih sredstava, osoba u mirovinsko osiguravajuće društvo prebacuje i iznos kojeg je zaradila prilikom ulaganja u vrijednosne papire. Trenutno ne postoje nikakve dileme o tome koje osiguravajuće mirovinsko društvo odabrati budući da postoji samo jedno - Raiffeisen mirovinsko osiguravajuće društvo³⁷.

3.1.2 Raiffeisen obvezni mirovinski fond kategorija A

Raiffeisen obvezni mirovinski fond kategorija A (ROMF A) je osnovan 30. svibnja 2014. godine, a započeo je s radom 21. kolovoza 2014. godine. Investicijski cilj ROMF A fonda je ulaganje prikupljenih sredstava članova u svrhu povećanja vrijednosti imovine na dugi rok

³⁷<https://www.rm.f.hr/UserDocsImages/dokumenti/Proslost.%20sadasnjost%20i%20buducnost%20mirovinskoga%20sustava%20u%20RH.pdf>. (posjećeno 20.01.2019.)

radi osiguranja isplate mirovinskih davanja članovima, a u skladu sa zakonskim propisima. ROMF A fond ima uravnoteženi profil rizika koji proizlazi iz najvećeg dopuštenog zakonskog ograničenja ulaganja u prenosive vlasničke vrijednosne papire, direktno ili indirektno putem ulaganja u dioničko tržište.

Najvažnija zakonska ograničenja ulaganja obveznog mirovinskog fonda kategorije A su:

- minimalno 30% neto imovine fonda mora biti uloženo u obveznice Republike Hrvatske, članica EU-a ili zemalja OECD-a,
- do kraja 2018. godine moglo se ulagati maksimalno 55% neto imovine fonda u dionice izdavatelja iz Republike Hrvatske, članica EU-a ili zemalja OECD-a, uključujući i posrednu izloženost putem UCITS fondova i financijskih izvedenica, a od 1. siječnja 2019. ograničenje je povećano na 65% neto imovine fonda,
- minimalno 40% neto imovine fonda mora biti uloženo u imovinu koja je denominirana ili koja se namiruje u kunama.

U usporedbi s drugim kategorijama obveznih mirovinskih fondova, ROMF A fond ima najviše očekivane prinose na dulji rok i najveći stupanj rizičnosti te je predviđen za osiguranike mlađe dobi pred kojima je duži radni vijek prije mirovine³⁸.

Tablica 9. Struktura ulaganja ROMF A fonda prema vrstama instrumenata na dan 31.12.2018.

Vrsta imovine	Udio
Dionice i dionički fondovi	34,41%
Obveznice i obveznički fondovi	54,30%
Alternativni fondovi	0,00%
Instrumenti tržišta novca	1,88%
Novac na računu, potraživanja i obveze	9,42%
Ukupno	100,00%

Izvor :

https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf

Tablica 10. Geografska struktura ulaganja ROMF A fonda na dan 31.12.2018.

Država	Udio
--------	------

³⁸ https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf

Hrvatska	77,85%
SAD	9,20%
Francuska	4,97%
Luksemburg	4,33%
Njemačka	2,13%
Švicarska	0,61%
Velika Britanija	0,51%
Italija	0,35%
Ostalo	0,05%
Ukupno	100,00%

Izvor : https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf

Tablica 11. Struktura ulaganja prema gospodarskim sektorima ROMF A fonda na dan 31.12.2018.

Gospodarski sektor	Udio
Država	48,71%
Diverzificirano po sektorima	10,30%
Ostalo	9,42%
Opcionalna potrošačka roba	5,51%
Osnovna potrošačka roba	5,44%
Industrijski proizvodi	4,92%
Komunikacijske usluge	4,38%
Komunalne usluge	3,76%
Energetika	2,52%
Informatička tehnologija	2,52%
Sirovine	1,47%
Zdravstvo	0,59%
Financijska industrija	0,44%
Ukupno	100,00%

Izvor : https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf

Tablica 12. Struktura ulaganja ROMF A fonda prema valutama na dan 31.12.2018.

Valuta	Udio
HRK	61,79%
EUR	23,15%
USD	14,45%

CHF	0,61%
Ukupno	100,00%

Tablica 13. Pokazatelji rizičnosti ROMF A fonda na dan 31.12.2018.

Tržišni rizik ROMF A fonda	3,62%
SRRRI pokazatelj stupnja rizika ³⁹	3
Rizik ROMF A fonda u odnosu na MIREX A ³	1,12
Modificirana duracija ROMF A fonda	2,36

Izvor :

https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf

Tržišni rizik fonda predstavlja ocjenu varijabilnosti kretanja obračunskih jedinica mirovinskog fonda izraženu na godišnjoj razini, a navedena brojka pokazuje koliko se odstupanje od prosječnog prinosa mirovinskog fonda može očekivati. SRRRI pokazatelj stupnja rizika (eng. *Synthetic Risk and Reward Indicator*) kategorizira rizičnosti mirovinskog fonda na skali od 1 (najmanji rizik) do 7 (najveći rizik). Rizik ROMF A fonda u odnosu na MIREX A predstavlja ocjenu sistemskog rizika, tj. očekivanog rasta/pada prinosa ROMF A fonda u slučaju rasta/pada indeksa koji opisuje kretanje prosječnog obveznog mirovinskog fonda kategorije A. Modificirana duracija mirovinskog fonda predstavlja ocjenu rizika ulaganja u dužničke vrijednosne papire, tj. očekivane promjene vrijednosti mirovinskog fonda u slučaju promjene kamatnih stopa na tržištima kapitala⁴⁰.

Tablica 14. Profil rizičnosti ROMF A fonda

Vrsta rizika	Očekivani utjecaj*	Utjecaj na dan 31.12.2018.
Tržišni rizik	UMJEREN	NIZAK
Cjenovni rizik	UMJEREN	UMJEREN
Kamatni rizik	POVEĆAN	NIZAK
Tečajni rizik	UMJEREN	VRLO NIZAK

https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf

Kreditni rizik		
Dugoročni kreditni rizik izdavatelja	UMJEREN	VRLO NIZAK
Rizik suprotne ugovorne strane	VRLO NIZAK	VRLO NIZAK
Koncentracijski rizik		
Koncentracijski rizik	POVEĆAN	POVEĆAN
Rizik namire	VRLO NIZAK	VRLO NIZAK
Rizik likvidnosti		
Rizik likvidnosti imovine	VRLO NIZAK	VRLO NIZAK
Rizik novčanog tijeka	VRLO NIZAK	VRLO NIZAK

* Društvo ocjenjuje rizik na osnovu sljedećih kategorija: vrlo nizak, nizak, umjeren, povećan, visok

Izvor : https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf

S obzirom na najveću dopuštenu izloženost dioničkom tržištu za fondove kategorije A (najviše 55% imovine fonda do kraja 2018. godine), očekivani profil rizičnosti ROMF A fonda spram tržišnog rizika bio je umjeren. Na dan 31.12.2018. izmjereni utjecaj tržišnog rizika bio je nizak. Ostale vrste rizika imale su manji ili jednak utjecaj na dan 31.12.2018.

3.1.3 Članstvo

Član ROMF A fonda može biti svaki osiguranik kojemu je do dana ispunjenja starosnih uvjeta za stjecanje prava na starosnu mirovinu prema Zakonu ostalo deset ili više godina. Član može prenijeti sredstva iz ROMF A fonda u obvezni mirovinski fond druge kategorije kojim upravlja Društvo ili u obvezni mirovinski fond kojim upravlja drugo mirovinsko društvo, iste ili druge kategorije, u skladu sa Zakonom. Na dan kada član ROMF A fonda ispuni uvjet da do Referentnog dana ima manje od deset godina, REGOS će ga rasporediti u Raiffeisen obvezni mirovinski fond kategorija B. Krajem 2018. godine ROMF A fond imao je 1.761 člana.

3.1.4 Pokazatelji poslovanja u 2018. godini

Na dan 31.12.2018. godine neto imovina u ROMF A fondu iznosila je 186.674.668 kuna, što je 28,59% tržišnog udjela u obveznim mirovinskim fondovima kategorije A, tj. 0,19% od sveukupne imovine obveznih mirovinskih fondova u RH. Ukupne uplate u ROMF A fond s osnova uplata doprinosa i promjene članstva tijekom 2018. godine iznosile su 32.419.748 kuna. Ukupne isplate u 2018. godini iznosile su -5.998.387 kuna. Neto iznos uplata u ROMF A fond u 2018. godini iznosio je 26.421.361 kuna⁴¹.

⁴¹ https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf

3.1.5 Prinosi i zarade

U 2018. godini nominalni prinos za ROMF A fond iznosio je 1,10%, a realno 0,30%, što je rezultiralo ukupnom godišnjom zaradom u iznosu od 1.418.498 kuna.

Tablica 15. Zarada po pojedinim kategorijama imovine za ROMF A fond

Klasa imovine	Zarada u 2018. godini (tisuća HRK)	U postotku prosječnog NAV-a fonda u 2018.
Domaće dionice i fondovi koji ulažu u dionice	3.117	1,76%
Inozemne dionice i fondovi koji ulažu u dionice	-4.711	-2,66%
Domaće obveznice	3.826	2,16%
Inozemne obveznice i fondovi koji ulažu u obveznice	20	0,01%
Instrumenti novčanog tržišta	-151	-0,09%
Naknade	-682	-0,39%
Ukupno	1.418	0,80%

Izvor : https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf

U odnosu na prosječnu imovinu fonda ROMF A u tijeku godine, najveća zarada je ostvarena na ulaganjima u domaće dionice i domaće obveznice.

Tijekom 2018. godine, na teret imovine ROMF A fonda, Društvu je isplaćeno 642.758 kuna po osnovi naknade za upravljanje, a Depozitaru 39.230 kuna po osnovi naknade za depozitara.

3.2 Raiffeisen obvezni mirovinski fond kategorija B

Raiffeisen obvezni mirovinski fond kategorija Investicijski cilj ROMF B fonda je ulaganje prikupljenih sredstava članova u svrhu povećanja vrijednosti imovine na dugi rok radi osiguranja isplate mirovinskih davanja članovima, a u skladu sa zakonskim propisima. ROMF B fond ima umjereno konzervativni profil rizika koji proizlazi iz najvećeg dopuštenog zakonskog ograničenja ulaganja u prenosive vlasničke vrijednosne papire, direktno ili indirektno putem ulaganja u dioničko tržište.

- Najvažnija zakonska ograničenja ulaganja obveznog mirovinskog fonda kategorije B su:

- minimalno 50% neto imovine fonda mora biti uloženo u obveznice Republike Hrvatske, članica EU-a ili zemalja OECD-a,
- do kraja 2018. godine moglo se ulagati maksimalno 35% neto imovine fonda u dionice izdavatelja iz Republike Hrvatske, članica EU-a ili zemalja OECD-a⁴², uključujući i posrednu izloženost putem UCITS fondova i financijskih izvedenica, a od 1. siječnja 2019. ograničenje je povećano na 40% neto imovine fonda,
- minimalno 60% neto imovine fonda mora biti uloženo u imovinu koja je denominirana ili koja se namiruje u kunama.
- U usporedbi s drugim kategorijama obveznih fondova, ROMF B fond ima umjerene očekivane prinose na dulji rok i umjereni stupanj rizičnosti te je predviđen za osiguranike srednje starosne dobi⁴³.

Tablica 16. Struktura ulaganja ROMF B fonda prema vrstama instrumenata na dan 31.12.2018.

Vrsta imovine	Udio
Dionice i dionički fondovi	16,77%
Obveznice i obveznički fondovi	78,54%
Alternativni fondovi	0,13%
Instrumenti tržišta novca, depoziti i novčani fondovi	0,92%
Sredstva na računu, potraživanja i obveze	3,65%
Ukupno	100,00%

Izvor : https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf

Tablica 17. Geografska struktura ulaganja ROMF B fonda na dan 31.12.2018.

Država	Udio
Hrvatska	86,15%
SAD	4,62%
Luksemburg	4,32%
Francuska	2,56%
Supranacionalno	0,93%
Velika Britanija	0,30%
Njemačka	0,62%
Švicarska	0,33%

⁴² https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf

⁴³ https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf

Italija	0,16%
Ostalo	0,01%
Ukupno	100,00%

Izvor : https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf

Tablica 18. Struktura ulaganja ROMF B fonda prema gospodarskim sektorima na dan 31.12.2018.

Gospodarski sektor	Udio
Država	75,78%
Diverzificirano po sektorima	5,11%
Komunikacijske usluge	4,51%
Ostalo	3,65%
Osnovna potrošačka roba	2,15%
Energetika	1,90%
Komunalne usluge	1,51%
Industrijski proizvodi	1,50%
Informatička tehnologija	1,22%
Financijska industrija	1,16%
Sirovine	0,70%
Opcionalna potrošačka roba	0,48%
Zdravstvo	0,32%
Nekretnine	0,01%
Ukupno	100,00%

Izvor : https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf

Tablica 19. Struktura ulaganja ROMF B fonda prema valutama na dan 31.12.2018.

Valuta	Udio
HRK	44,96%
EUR	39,83%
USD	14,88%
CHF	0,33%
Ukupno	100,00%

Izvor : https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf

Tablica 20. Pokazatelji rizičnosti ROMF B fonda na dan 31.12.2018.

Tržišni rizik ROMF B fonda	3,48%
SRRi pokazatelj stupnja rizika	3
Rizik ROMF B fonda u odnosu na MIREX B	1,04

Modificirana duracija ROMF B fonda

3,13

Izvor :

https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf

Značenje pojedinih pokazatelja objašnjeno je u dijelu izvješća o rizičnosti fonda kategorije A.

Tablica 21. Profil rizičnosti ROMF B fonda

Vrsta rizika	Očekivani utjecaj*	Utjecaj na dan 31.12.2018.
Tržišni rizik	UMJEREN	NIZAK
Cjenovni rizik	UMJEREN	NIZAK
Kamatni rizik	POVEĆAN	UMJEREN
Tečajni rizik	UMJEREN	NIZAK
Kreditni rizik		
Dugoročni kreditni rizik izdavatelja	UMJEREN	NIZAK
Rizik suprotne ugovorne strane	VRLO NIZAK	VRLO NIZAK
Koncentracijski rizik	VISOK	VISOK
Rizik namire	VRLO NIZAK	VRLO NIZAK
Rizik likvidnosti		
Rizik likvidnosti imovine	UMJEREN	UMJEREN
Rizik novčanog tijeka	VRLO NIZAK	VRLO NIZAK

Društvo ocjenjuje rizik na osnovu sljedećih kategorija: vrlo nizak, nizak, umjeren, povećan, visok

Izvor : https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf

S obzirom na najveću dopuštenu izloženost dioničkom tržištu za fondove kategorije B (najviše 35% imovine fonda do kraja 2018. godine), očekivani profil rizičnosti ROMF B fonda spram tržišnog rizika je umjeren. Na dan 31.12.2018. izmjereni utjecaj tržišnog rizika bio je nizak. Ostale vrste rizika imale su manji ili jednak utjecaj na dan 31.12.2018.

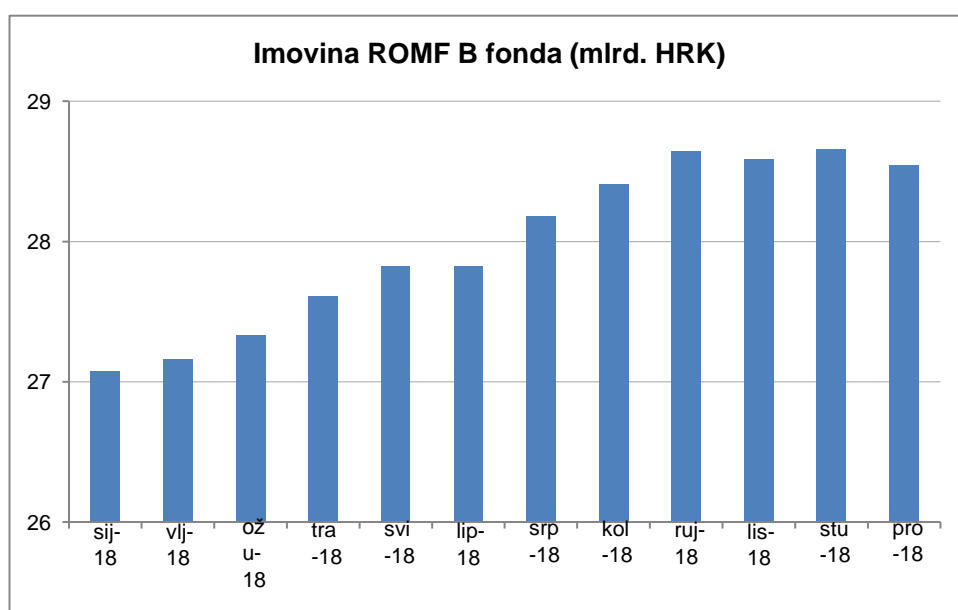
3.2.1 Članstvo

Član ROMF B fonda može biti svaki osiguranik kojemu je do Referentnog dana ostalo pet ili više godina. Član može prenijeti sredstva iz ROMF B fonda u obvezni mirovinski fond druge kategorije kojim upravlja Društvo ili u obvezni mirovinski fond kojim upravlja drugo mirovinsko društvo, iste ili druge kategorije, u skladu sa Zakonom. Na dan kada član ROMF B fonda ispuni uvjet da do Referentnog dana ima manje od pet godina, REGOS će ga rasporediti u Raiffeisen obvezni mirovinski fond kategorije C. Krajem 2018. godine ROMF B fond imao je 565.272 članova (2017.: 545.264). B (ROMF B) je osnovan 5. studenog 2001. godine, a započeo je s radom 30. travnja 2002. godine.

3.2.2 Pokazatelji poslovanja u 2018. godini

Na dan 31.12.2018. godine neto imovina ROMF B fonda iznosila je 28.544.077.216 kuna, što je 30,81% tržišnog udjela u obveznim mirovinskim fondovima kategorije B i 29,09% od sveukupne imovine obveznih mirovinskih fondova u RH. Ukupne uplate u ROMF B fond s osnova uplata doprinosa i promjene članstva tijekom 2018. godini iznosile su 1.787.954.606 kuna. Ukupne isplate u 2018. godini iznosile su 550.834.269 kuna. Neto iznos uplata u ROMF B fond u 2018. godini iznosi 1.237.120.337 kuna⁴⁴.

Slika 9. Kretanje imovine ROMF B fonda u 2018. godini

Izvor : https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf

3.2.3 Prinosi i zarade

U 2018. godini nominalni prinos za ROMF B fond iznosio je 1,22%, a realno 0,42%, što je rezultiralo ukupnom godišnjom zaradom u iznosu od 331.586.227 kuna⁴⁵.

⁴⁴ https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf

⁴⁵ https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf

Tablica 22. Zarada po pojedinim kategorijama imovine za ROMF B fond

Klasa imovine	Zarada u 2018. godini (tisuća HRK)	U postotku prosječnog NAV-a fonda u 2018.
Domaće dionice i fondovi koji ulažu u dionice	-98.934	-0,35%
Inozemne dionice i fondovi koji ulažu u dionice	-136.613	-0,49%
Domaće obveznice	669.739	2,40%
Inozemne obveznice i fondovi koji ulažu u obveznice	0	0,00%
Instrumenti novčanog tržišta	4.981	0,02%
Naknade	-107.588	-0,39%
Ukupno	331.586	1,19%

Izvor : https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf

U odnosu na prosječnu imovinu fonda ROMF B u tijeku godine, najveća zarada je ostvarena na ulaganjima u domaće obveznice.

Tijekom 2018. godine na teret imovine ROMF B fonda Društvu je po osnovi naknada za upravljanje isplaćeno 101.396.413 kuna, a Depozitaru 6.191.279 kuna.

3.3 Raiffeisen obvezni mirovinski fond kategorija C

Raiffeisen obvezni mirovinski fond kategorija C (dalje u tekstu: ROMF C) je osnovan 30. svibnja 2014. godine, a započeo je s radom 21. kolovoza 2014. godine.

3.3.1 Profil rizičnosti

Investicijski cilj ROMF C fonda je ulaganje prikupljenih sredstava članova u svrhu povećanja vrijednosti imovine na srednji rok na način da imovina fonda bude ročno usklađena s obvezama fonda radi osiguranja isplate mirovinskih davanja članovima, a u skladu sa zakonskim odredbama. ROMF C fond ima konzervativni profil rizika koji proizlazi iz zakonski dozvoljenih oblika ulaganja s obzirom da nisu dozvoljena ulaganja u vlasničke vrijednosne papire.

Najvažnija zakonska ograničenja ulaganja obveznog mirovinskog fonda kategorije C su:

- minimalno 70% neto imovine fonda mora biti uloženo u obveznice Republike Hrvatske, članica EU-a ili zemalja OECD-a,
- ulaganje u vlasničke vrijednosne papire nije dozvoljeno,
- minimalno 90% neto imovine fonda mora biti uloženo u imovinu koja je denominirana ili koja se namiruje u kunama.

- U usporedbi s drugim kategorijama obveznih fondova, ROMF C fond ima najmanje očekivane prinose, ali i najmanji stupanj rizičnosti te je predviđen je za osiguranike starije dobi koji su pred mirovinom⁴⁶.

Tablica 23. Struktura ulaganja ROMF C fonda prema vrstama instrumenata na dan 31.12.2018.

Vrsta imovine	Udio
Obveznice i obveznički fondovi	91,92%
Instrumenti tržišta novca	2,89%
Novac na računu, potraživanja i obveze	5,19%
Ukupno	100,00%

Izvor : https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf

Tablica 24. Geografska struktura ulaganja ROMF C fonda na dan 31.12.2018.

Država	Udio
Hrvatska	95,27%
Supranacionalno	3,00%
SAD	1,72%
Ostalo	0,02%
Ukupno	100,00%

Izvor : https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf

Tablica 25. Struktura ulaganja ROMF C fonda prema gospodarskim sektorima na dan 31.12.2018.

Gospodarski sektor	Udio
Država	86,91%
Ostalo	5,19%
Komunalne usluge	3,74%
Diverzificirano po sektorima	2,89%
Osnovna potrošačka roba	1,26%
Ukupno	100,00%

Tablica 26. Struktura ulaganja ROMF C fonda prema valutama na dan 31.12.2018.

Valuta	Udio
--------	------

⁴⁶ https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf posjećeno 20.07.2019.

HRK	74,72%
EUR	20,70%
USD	4,58%
Ukupno	100,00%

Izvor : https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf

Tablica 27. Pokazatelji rizičnosti ROMF C fonda na dan 31.12.2018.

Tržišni rizik ROMF C fonda	1,46%
SRRI pokazatelj stupnja rizika	3
Rizik ROMF C fonda u odnosu na MIREX C	1,10
Modificirana duracija ROMF C fonda	3,61

Izvor : https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf

Značenje pojedinih pokazatelja objašnjeno je u dijelu izvješća o rizičnosti fonda kategorije A.

Tablica 28. Profil rizičnosti ROMF C fonda

Vrsta rizika	Očekivani utjecaj*	Utjecaj na dan 31.12.2018.
Tržišni rizik	NIZAK	VRLO NIZAK
Kamatni rizik	POVEĆAN	UMJEREN
Tečajni rizik	NIZAK	VRLO NIZAK
Kreditni rizik		
Dugoročni kreditni rizik izdavatelja	POVEĆAN	UMJEREN
Rizik suprotne ugovorne strane	VRLO NIZAK	VRLO NIZAK
Rizik koncentracije	VISOK	VISOK
Rizik namire	VRLO NIZAK	VRLO NIZAK
Rizik likvidnosti		
Rizik likvidnosti imovine	VRLO NIZAK	VRLO NIZAK
Rizik novčanog tijeka	VRLO NIZAK	VRLO NIZAK

* Društvo ocjenjuje rizik na osnovu sljedećih kategorija: vrlo nizak, nizak, umjeren, povećan, visok

Izvor : https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf

S obzirom na izloženost domaćem obvezničkom tržištu za fondove kategorije C, očekivani profil rizičnosti ROMF C fonda spram tržišnog rizika je nizak. Na dan 31.12.2018. izmjereni utjecaj tržišnog rizika bio je vrlo nizak. Ostale vrste rizika imale su manji ili jednak utjecaj na dan 31.12.2018.

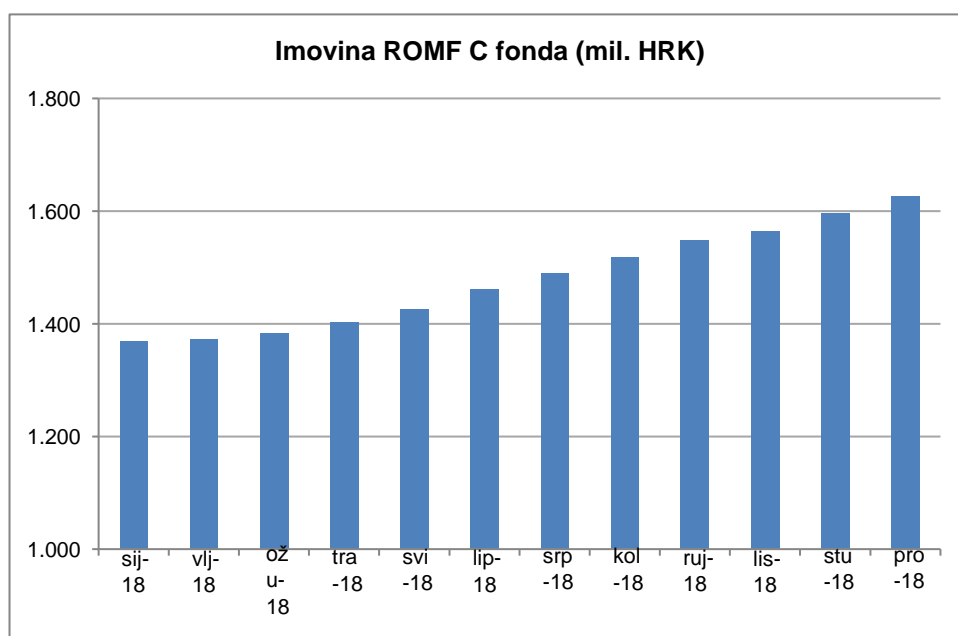
3.3.2 Članstvo

Član ROMF C fonda može biti svaki osiguranik. Na dan kada član ROMF B fonda ispuni uvjet da do Referentnog dana ima manje od pet godina, REGOS će ga rasporediti u ROMF C fond. Član može prenijeti sredstva iz ROMF C fonda u obvezni mirovinski fond druge kategorije kojim upravlja Društvo ili u obvezni mirovinski fond kojim upravlja drugo mirovinsko društvo, iste ili druge kategorije, u skladu sa Zakonom. Krajem 2018. godine ROMF C fond imao je 11.570 članova

3.3.3 Pokazatelji poslovanja u 2018. godini

Na dan 31.12.2018. godine neto imovina u ROMF C fonda iznosila je 1.626.420.112 kuna, što je 33,61% tržišnog udjela u obveznim mirovinskim fondovima kategorije C i 1,66% od sveukupne imovine obveznih mirovinskih fondova u RH. Ukupne uplate u ROMF C fond s osnova uplata doprinosa i promjene članstva tijekom 2018. godini iznosile su 477.139.922 kuna. Ukupne isplate u 2018. godini iznosile su 241.228.162 kuna. Neto iznos uplata u ROMF C fond u 2018. godini iznosi 235.911.760 kuna.

Slika 10. Kretanje imovine ROMF C fonda u 2018. godini

Izvor : https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf

3.3.4 Prinosi i zarade

U 2018. godini nominalni prinos za ROMF C fond iznosio je 2,81%, a realno 2,00%, što je rezultiralo ukupnom godišnjom zaradom u iznosu od 41.013.624 kune.

Tablica 29. Zarada po pojedinim kategorijama imovine za ROMF C fond

Klasa imovine	Zarada u 2018. godini (tisuća HRK)	U postotku prosječnog NAV-a fonda u 2018.
Domaće obveznice	44.331	2,98%
Inozemne obveznice i fondovi koji ulažu u obveznice	1.540	0,10%
Instrumenti novčanog tržišta	880	0,06%
Naknade	-5.737	-0,39%
Ukupno	41.014	2,76%

Izvor : https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-09-26/140405/m_VLADA_RH_Raiffeisen.pdf

Sukladno zakonskom okviru za ulaganja imovine fonda C, zarada je i u 2018. godini gotovo u cijelosti ostvarena na ulaganjima u domaće obveznice.

Tijekom 2018. godine, na teret imovine ROMF C fonda, Društvu je isplaćeno 5.407.014 kuna po osnovi naknade za upravljanje, a Depozitaru 330.050 kuna po osnovi naknade za depozitara

3.4 Raiffeisen dobrovoljni mirovinski fond

Godine 2002. u Republici je Hrvatskoj nastala mirovinska reforma. Iste je godine Raiffeisen mirovinsko društvo osnovalo Raiffeisen dobrovoljni mirovinski fond. To je bio prvi otvoreni fond. Što to zapravo znači? Jedini uvjet da bi osoba mogla postati članom tog fonda jest da ima prebivalište na području Republike Hrvatske. Ostalo ništa nije bitno. Dakle, zdravstveno osiguranje, zaposlenost, visina plaće u slučaju zaposlenosti i slično ovdje ne igraju nikakvu ulogu. Raiffeisen dobrovoljni mirovinski fond vrlo je brzo postao jedan od najboljih dobrovoljnih mirovinskih fondova u zemlji. U nastavku slijedi popis nekih zanimljivih činjenica koje sve ljude koji se žele dodatno osigurati u budućnosti privlači da ulažu upravo u ovaj fond⁴⁷.

⁴⁷ <https://www.rmfm.hr/default.aspx?id=184> posjećeno 20.01.2019

a) član Raiffeisen dobrovoljnog mirovinskog fonda mogu biti svi stanovnici Hrvatske koji u njoj imaju svoje prebivalište to bez obzira na dob,

b) članovi Raiffeisen dobrovoljnog mirovinskog fonda uplaćuju financijska sredstva onda kada imaju mogućnosti za to te ne postoje nikakve opomene u slučaju da se ne izvrši uplata,

c) čitav iznos uplaćenih financijskih sredstava je nasljedan; No, taj iznos ne može naslijediti bilo tko, nego samo osoba koju član odabere prilikom ispunjavanja Zahtjeva za učlanjenje u dobrovoljni mirovinski fond i sl.

Često se postavlja pitanje – zašto se umjesto u mirovinski fond ne ulaže u osiguranje? Najbitniji, a ujedno i jedini razlog za to jest sljedeći: Mirovinski fondovi i osigurateljske kuće nemaju veze jedno s drugim. Osigurateljske kuće ne jamče svojem klijentu da će dobivati financijska sredstva u svojoj mirovini, a dobrovoljni mirovinski fondovi služe isključivo za to.

Naknada za ulazak u Raiffeisen dobrovoljni mirovinski fond u prve četiri godine može iznositi najviše 400 kuna, a nadalje najviše 20 kuna. Ukoliko pak osoba odluči uplatiti jednokratno iznos u fond, tada naknada iznosi 1.250 kuna za sve naredne godine. S druge strane, ukoliko osoba odluči istupiti iz fonda, naknada iznosi 10% od ukupnog iznosa kojeg posjeduje na svojem računu (u prvih 10 godina), odnosno 5% od ukupnog iznosa (od 11. godine nadalje)⁴⁸.

Zatvoreni dobrovoljni mirovinski fond Ericsson Nikola Tesla osnovano je kao zaseban subjekt bez pravne osobnosti radi prikupljanja novčanih sredstava uplaćivanjem doprinosa članova i ulaganjem tih sredstava s ciljem povećanjem vrijednosti imovine Fonda radi osiguranja isplate mirovinskih davanja članovima u skladu s odredbama Zakona o dobrovoljnim mirovinskim fondovima. Fond je osnovan 2. prosinca 2004. godine, a započeo je s radom 21. siječnja 2005⁴⁹. Neto imovina Fonda iznosila je na dan 31. prosinca 2018. iznosila je 21.33 % Strategija upravljanja Fonda je ostvarivanje primjerene stope prinosa na dulji rok ulaganjem imovine Fonda pretežno u hrvatska i inozemna tržišta vlasničkih i dužničkih vrijednosnih papira. Imovina fonda sastoji se od :

⁴⁸ <https://www.rm.f.hr/default.aspx?id=196> posjećeno 20.01.2019.

⁴⁹ <https://www.rm.f.hr/UserDocsImages/Financijski%20izvje%C5%A1taji/2019/Revidirano%20godi%C5%A1nje%20izvje%C5%A1%C4%87e%20ZDMF%20Ericsson%20Nikola%20Tesla.%2031.12.2018.pdf>

- prenosivih vrijednosnih papira ili instrumenata tržišta
- nedavno izdanih vrijednosnih papira
- udjela UCITS fondova koji su odobrenje za rad dobili u Hrvatskoj⁵⁰

Izveštaj o sveobuhvatnoj dobiti
 Za godinu koja je završila 31. prosinca 2018. godine
 (svi iznosi izraženi su u kunama)

Konta skupine	Pozicija	Bilješke	2017.	2018.
	Neto realizirani dobiti (gubici) financijskih instrumenata	3	544.476	587.355
73	Realizirani dobiti od financijskih instrumenata	3	627.753	787.961
63	Realizirani gubici od financijskih instrumenata	3	-83.277	-200.606
	Neto nerealizirani dobiti (gubici) financijskih instrumenata po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka	4	267.124	-657.935
72-62	Neto nerealizirani dobiti (gubici) financijskih instrumenata po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka (svođenje na fer vrijednost)	4	378.307	-736.244
71x-60x	Neto tečajne razlike financijskih instrumenata po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka	4	-111.183	78.309
	Ostali prihodi		1.434.737	1.393.110
70	Prihodi od kamata i amortizacija premije (diskonta)	5	643.998	438.698
71y	Pozitivne tečajne razlike		645.775	765.871
74	Prihodi od dividendi		142.589	188.541
75	Dobit od ukidanja rezervacija za umanjenje vrijednosti za očekivane kreditne gubitke		0	0
76	Ostali prihodi		2.375	0
	Ostali financijski rashodi		-657.450	-751.799
67	Rashodi od kamata		0	-29
60y	Negativne tečajne razlike		-657.450	-751.770
64x	Gubici od umanjenja vrijednosti za očekivane kreditne gubitke		0	0
68	Ostali rashodi s osnova ulaganja u financijske instrumente		0	0
	Ostali rashodi		-300.670	-320.602
61	Rashodi s osnova odnosa s mirovinskim društvom	6	-275.592	-298.802
65	Naknada depozitaru	7	-5.512	-5.520
66	Transakcijski troškovi		-9.455	-11.338
64y	Umanjenje ostale imovine		-10.111	-4.942
69	Ostali dozvoljeni troškovi fonda		0	0
	Dobit ili gubitak		1.288.217	250.129
	Ostala sveobuhvatna dobit		700.111	-362.194
	<i>Promjena fer vrijednosti vlasničkih instrumenata</i>		0	0
	<i>Promjena revalorizacijskih rezervi: dužnički vrijednosni papiri</i>		700.111	-362.194
	- nerealizirani dobiti/gubici		831.556	-362.194
	- preneseno u račun dobiti i gubitka (reklasifikacijske usklade)		-131.445	0
	Ukupna sveobuhvatna dobit		1.988.328	-112.065

Bilješke u nastavku čine sastavni dio ovih financijskih izvještaja.

4.OSVRT AUTORICE

Provedenom mirovinskom reformom u Republici Hrvatskoj, mirovinski sustav sastoji se od trodijelnog mirovinskog osiguranja: 1. stup - obvezno mirovinsko osiguranje na temelju međugeneracijske solidarnosti, 2. stup - obvezno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje, te 3. stup - dobrovoljno mirovinsko osiguranje. Dobrovoljno mirovinsko osiguranje nam omogućava povećanje mirovine iz prvog i drugog stupa. Također na primjeru Raiffeisen dobrovoljnog mirovinskog fonda može se uočiti kako postoje nikakvi specijalni uvjeti za ulazak u fond, osim da osoba ima prebivalište na području Republike Hrvatske. Može se očekivati da će rasti popularnost dobrovoljnih mirovinskih zbog starenja populacije, također rast naknade za ulazak u dobrovoljni mirovinski fond raste što također utječe na popularnost. Budući da je iznosi mirovina na temelju prvog i drugog mirovinskog stupa relativno nizak, jedina opcija za bolji životni standard u mirovini je uplata u dobrovoljni mirovinski fond. Važan faktor u održavanju mirovinskog sustava čine zaposleni budući da se Hrvatski mirovinski sustav temelji na doprinosima koje uplaćuju zaposleni. Važno je potaknuti što veću zaposlenost kako bi mirovinski sustav ostao održivi. Jedini način da pojedinac osigura sebi veću mirovinu je ulaganjem u dobrovoljni mirovinski fond, budući da je država opterećena sve većim novčanim davanjima za mirovine. Jedna od zakonski odredbi obveznog mirovinskog fonda c je minimalno 70% neto imovine fonda mora biti uloženo u obveznice Republike Hrvatske, članica EU-a ili zemalja OECD-a, dok kod mirovinskog fonda b minimalno 50% neto imovine fonda mora biti uloženo u obveznice Republike Hrvatske, članica EU-a ili zemalja OECD-a na taj način se osigurava praćenje ulaganja. Također osoba se iz jednog mirovinskog fonda može prebaciti u drugi. Dobrovoljni mirovinski fond Raiffesen omogućuje korisnicima da izaberu osobu koja će naslijediti njihova sredstva u koliko oni to ne budu u mogućnosti. Način na koji bi dobrovoljni mirovinski fond mogao privući više novih klijenata je smanjivanjem ulazne naknade budući da iznos od 400,00kn pojedincima predstavlja visoki izdatak.

5. Zaključak

Mirovinski fondovi sastavni su dio financijskog tržišta. Pomoću financijskih posrednika novac i financijska sredstva prebacuju se od strane štediša kreditora preko financijskog tržišta prema dužnicima potrošačima.

Provedenom mirovinskom reformom u Republici Hrvatskoj, mirovinski sustav sastoji se od trodijelnog mirovinskog osiguranja: 1. stup - obvezno mirovinsko osiguranje na temelju međugeneracijske solidarnosti, 2. stup - obvezno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje, te 3. stup - dobrovoljno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje. U obvezne mirovinske fondove moraju ulagati svi zaposleni i oni koji primaju honorare. Za razliku od njih, dobrovoljni mirovinski fondovi odabiru se od strane pojedinaca samo u slučaju ako to oni žele. Također, ne postoje strogo definirana pravila glede iznosa uplata ili njihove dinamike kao što je prikazano na primjeru Raiffeisen dobrovoljnog mirovinskog fonda. Mirovinski sustav je osjetljiv na promjene a mirovinski sustav Republike Hrvatske je narušen gospodarskom krizom, demografskom velikim brojem nezaposlenih te velikim iseljavanjem mladog stanovništva zbog tih razloga se provode mirovinske reforme kako bi se održao mirovinski sustav. Ne postoji jednostavno pravilo kojim bi se svi problemi mirovinskog sustava mogli riješiti i spriječiti pojava novih problema, zbog toga se provode mirovinske reforme kako bi se pokušalo riješiti glavne probleme. Javlja se često velik jaz između radničkih i povlaštenih mirovina, stoga su za održivost i visinu mirovine pored Vlade odgovorni građani koji bi se trebali pobrinuti za vlastitu materijalnu sigurnost, upoznati zakone vezane uz mirovinske doprinose, fondove. Prilikom provođenja mirovinske reforme potrebno je uzeti u obzir da sva zanimanja nisu jedna te da dobna razlika za odlazak u mirovinu između muškarca i žene mora postojati. Najveći problem mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj su visoka izdvajanja za prvi i drugi mirovinski stup u odnosu na plaće. Država bi trebala što više poticati ulaganje u dobrovoljne mirovinske fondove, kako bi građani odnosno budući umirovljenici povećali iznos buduće mirovine koja je poprilično mala.

Literatura

Knjige

- 1.Mishkin F. S., Eakins S. G.: Financijska tržišta i institucije, Zagreb: Mate d.o.o.. 2003.
- 2.Puljiz, V. Hrvatski mirovinski sustav: korijeni, evolucija i perspektive, Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu 2007.
- 3.Puljiz, V. Socijalna politika Hrvatske , Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu 2008.

Internetski izvori

- 1.Baloković, S. Prijevremeno umirovljenje u RH, Zagreb: Ministarstvo, gospodarstva, rada i poduzetništva 2010. posjećeno 20.01.2019.
- 2.Izvjestaj o radu dobrovoljnih mirovinskih fondova za 2018.godinu https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-04-01/123603/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_FONDOVA_2018.pdf posjećeno 20.07.2019.
- 3.Raiffeisen istraživanja <https://www.rmfi.hr/UserDocsImages/dokumenti/Proslost,%20sadasnjost%20i%20buducnost%20mirovinskoga%20sustava%20u%20RH.pdf> posjećeno 20.01.2019
- 4.Raiffeisen dobrovoljni mirovinski fond <https://www.rmfi.hr/default.aspx?id=10> 20.01.2019
- 5.Raiffeisen obvezni mirovinski fond <https://www.rmfi.hr/default.aspx?id=9> posjećeno20.01.2019.
- 6.Zakon o mirovinskom osiguranju <https://www.zakon.hr/z/91/Zakon-o-mirovinskom-osiguranju> posjećeno 20.01.2019.
- 7.Zakon o doprinosima <https://www.zakon.hr/z/365/Zakon-o-doprinosima> posjećeno 20.01.2019
- 8.Zakon o obveznim mirovinskim fondovima https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_02_19_361.html posjećeno 20.01.2019

Popis slika

Slika 1: Struktura ulaganja obveznih mirovinskih fondova kategorije A na dan 31.12.2018. godine

Slika 2: Struktura ulaganja obveznih mirovinskih fondova kategorije B na dan 31.12.2018. godine

Slika 3: Struktura ulaganja obveznih mirovinskih fondova kategorije C na dan 31.12.2018. godine

Slika 4: Kretanje neto imovine obveznih mirovinskih fondova od početka rada

Slika 5: Kretanje vrijednosti indeksa MIREX B

Slika 6: Godišnji prinosi indeksa MIREX za kategorije A, B i C

Slika 7: Kretanje broja članova obveznih mirovinskih fondova od početka rada

Slika 8: Neto vrijednost imovine obveznih mirovinskih fondova i naknade za upravljanje

Slika 9. Kretanje imovine ROMF B fonda u 2018. godini

Slika 10. Kretanje imovine ROMF C fonda u 2018. godini

Popis tablica

Tablica 1: Neto imovina obveznih mirovinskih fondova po kategorijama (u mil. kuna)

Tablica 2: Prinosi obveznih mirovinskih fondova prikazani putem indeksa MIREX

Tablica 3: Realni prinosi mirovinskih fondova u pojedinim državama na kraju 2017. godine kroz razdoblje od 10 godina

Tablica 4: Zarade obveznih mirovinskih fondova po kategorijama u 2018. godini

Tablica 5: Uplate, izlasci i promjene članstva u obveznim mirovinskim fondovima

Tablica 6: Naknade koje naplaćuju mirovinski fondovi u različitim zemljama

Tablica 7: Naknade za REGOS i Agenciju u 2018. godini (u tisućama kuna)

Tablica 8: Prihodi i rashodi Društava u 2018. godini (u tisućama kuna)

Tablica 9. Struktura ulaganja ROMF A fonda prema vrstama instrumenata na dan 31.12.2018.

Tablica 10. Geografska struktura ulaganja ROMF A fonda na dan 31.12.2018.

Tablica 11. Struktura ulaganja prema gospodarskim sektorima ROMF A fonda na dan 31.12.2018.

Tablica 12. Struktura ulaganja ROMF A fonda prema valutama na dan 31.12.

Tablica 13. Pokazatelji rizičnosti ROMF A fonda na dan 31.12.2018.

Tablica 14. Profil rizičnosti ROMF A fonda

Tablica 15. Zarada po pojedinim kategorijama imovine za ROMF A fond

Tablica 16. Struktura ulaganja ROMF B fonda prema vrstama instrumenata na dan 31.12.2018.

Tablica 17. Geografska struktura ulaganja ROMF B fonda na dan 31.12.2018. Tablica

Tablica 18. Struktura ulaganja ROMF B fonda prema gospodarskim sektorima na dan 31.12.2018.

Tablica 19. Struktura ulaganja ROMF B fonda prema valutama na dan 31.12.2018.

Tablica 20. Pokazatelji rizičnosti ROMF B fonda na dan 31.12.2018.

Tablica 21. Profil rizičnosti ROMF B fonda

Tablica 22. Zarada po pojedinim kategorijama imovine za ROMF B fond

Tablica 23. Struktura ulaganja ROMF C fonda prema vrstama instrumenata na dan 31.12.2018

Tablica 24. Geografska struktura ulaganja ROMF C fonda na dan 31.12.2018.

Tablica 25. Struktura ulaganja ROMF C fonda prema gospodarskim sektorima na dan 31.12.2018.

Tablica 26. Struktura ulaganja ROMF C fonda prema valutama na dan 31.12.2018. Tablica 21. Profil rizičnosti ROMF B fonda

Tablica 27. Pokazatelji rizičnosti ROMF C fonda na dan 31.12.2018.

Tablica 28. Profil rizičnosti ROMF C fonda

Tablica 29. Zarada po pojedinim kategorijama imovine za ROMF C fond